

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และได้นำเสนอตามหัวข้อ ต่อไปนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา
 - 1.3 ความหมายของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.4 ขอบข่ายทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา
2. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.2 แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย
3. การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายของงานวิชาการระดับปฐมวัย
 - 3.2 ความสำคัญของงานวิชาการระดับปฐมวัย
 - 3.3 ขอบข่ายงานวิชาการระดับปฐมวัย
4. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

สมคิด บางโม (2552 : 61) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

วิรัช สงวนวงษ์วาน (2554 : 2) กล่าวว่า การบริหาร คือ สิ่งที่อยู่จัดการหรือผู้บริหารต้องปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับภาระงาน การดูแลงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่น

ปรัชญา เวสารัชช (2554 : 1) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ ควบคุมและการจัดการในเรื่องเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหารธุรกิจของสถานศึกษา โดยมุ่งให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาที่ได้ตั้งไว้ ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับครู นักเรียน บุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา

สุภัค ขมพุก และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2558 : 1476) การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาที่จะทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้กระบวนการในการบริหารสถานศึกษา สร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความร่วมมือและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป

จิตรจรรุญ ทรงวิทยา (2562 : 14) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ ให้นักเรียนมีสุขภาพดี มีคุณธรรมและเป็นพลเมืองที่ดี สามารถใช้ประโยชน์ของวิชาที่เรียนมีความสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

แคน โดลิ และคณะ (Candoli and et al. 1992 : 7) กล่าวว่า การบริหารเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียม หรือการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กับทั้งให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ระบบสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง เป็นการดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียนเพื่อนสนับสนุน อำนวยความสะดวกในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

จันทรานี สงวนนาม (2553 : 3) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญทางการศึกษาและต่อการพัฒนาการทุก ๆ ด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ เพราะถ้าหากไม่มีการบริหารแล้ว การดำเนินงานของสถานศึกษาอาจจะต้องพบกับอุปสรรคมากมายจนไม่สามารถดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ภารดี อนันต์นำวี (2553 : 3) กล่าวถึง การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเป็นสิ่งที่ช่วยการขับเคลื่อนนโยบาย และกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยต้องอาศัยการกำหนดขั้นตอนวิธีการอย่างเป็นระบบ มีการจัดการทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรด้านอื่น ๆ ให้คุ้มค่าที่สุด รวมถึงการประเมินผลเพื่อนำผลที่ได้ นำกลับมาแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องและเหมาะสม อีกทั้งยังต้องคอยช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและแก้ปัญหาของผู้ใต้บังคับบัญชาที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติงานตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการบริหารงาน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารที่มีลักษณะด้านวิชาชีพ และคุณลักษณะ ส่วนบุคคล ซึ่งมีความสามารถในการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานที่ให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่ได้รับมอบหมายหรือตามแบบแผนปฏิบัติที่ได้วางไว้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554 : 3) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบขั้นตอน กติกา และวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะเป็นสิ่งที่ช่วยการขับเคลื่อนนโยบายและกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ความหมายของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

ในการบริหารงานขององค์กร ผู้บริหารเป็นผู้นำที่มีภารกิจหลายด้าน การบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายขององค์กรนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีบุคลิกลักษณะที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง มีความฉลาด มีวิสัยทัศน์ มีไหวพริบ สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งผู้บริหารจะต้องมี เพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ การพัฒนา ฝึกฝนตนเองให้เกิดความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 5) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน และสามารถทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบได้

จันทร์ธานี สงวนนาม (2553 : 23) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ ตลอดจนความสามารถในการติดต่อสื่อสารด้วยภาวะผู้นำมนุษยสัมพันธ์เพื่อบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุมา อีสสาหาก (2555. ออนไลน์) กล่าวว่า ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่น ๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบ เพื่อให้การบริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

จักรกฤษ สิงห์ศิลารักษ์ (2557. ออนไลน์) กล่าวว่า ทักษะการบริหารงาน (Management Skills) หมายถึง ความสามารถทางพฤติกรรมในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยทรัพยากรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบริหาร

จิตรจรรยา ทรงวิทยา (2562 : 14) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ความหมายการบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานทุกอย่างในโรงเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

โรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Katz, 1974 : 91-92) กล่าวว่า ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่ใช้ในการบริหารงาน เพื่อความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประกอบด้วยทักษะ 3 ด้านคือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านคตินิยม

ฮอยและมิสเกต (Hoy and Misket, 2008 : 437) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการ เช่น การตัดสินใจ องค์กรแรงจูงใจ ภาวะผู้นำ โดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ที่จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ การสื่อสารของผู้บริหารในการบริหารจัดการงานภายในองค์กร โดยอาศัยทรัพยากร ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

1.4 ขอบข่ายของทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา

การบริหารองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ปัจจัยที่สำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหาร ล้วนขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน พร้อมทั้งลักษณะพิเศษเฉพาะบุคคลที่จะนำพาองค์กรหรือหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

จันทรานี สงวนนาม (2551 : 29-30) ได้สรุปทักษะของผู้บริหารตามแนวคิดของ Katz ดังนี้ ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารประกอบด้วย 1. ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skills) 2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) 3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

พะยอม วงศ์สารศรี (2552 : 57-58) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาควรประกอบด้วยทักษะ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเทคนิค คือ ความสามารถของผู้บริหารที่จะเป็นที่ปรึกษา สาธิตวิธีการต่าง ๆ และสามารถทำงานที่ใช้ฝีมือ

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ การจัดการกับมนุษย์โดยตรง ซึ่งใช้วิธีการโน้มน้าวใจ จูงใจให้สมาชิกในองค์กรอยากทำงาน มีวิธีการที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่ร่วมงานไปในทิศทางที่ต้องการได้

3. ด้านความคิด คือ ความสามารถในการมององค์กรในภาพรวม เป็นการพิจารณาหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กร และผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกไม่ว่าจะเป็น

การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555 : 3-4) กล่าวว่า ทักษะการบริหาร จำแนกเป็น 3 ทักษะ คือ เชิงเทคนิค (Technical Skills) เชิงมนุษย์ (Human Skills) และเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Skills)

แพรวดา สนองพันธ์ และเสาวณี ลิริสุขศิลป์ (2557 : 42-50) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 11 ทักษะ ดังนี้ 1. ด้านเทคนิค 2. ด้านมนุษย์ 3. ด้านความคิดรวบยอด 4. ด้านการศึกษาและการสอน 5. ด้านความรู้ความคิด 6. ด้านการบริหาร 7. ด้านการวางแผน 8. ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 9. ด้านการประเมิน 10. ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการบริหารจัดการ และ 11. ด้านการสร้างทีมงาน

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560 : 39) กล่าวว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ความรู้ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานที่แสดงออกให้เห็นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องใน 5 ทักษะ ตามแนวคิดของ เดรก และ โร และ แคทซ์ ได้แก่ ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะทางการสอนและทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ

1. ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจระบบโครงสร้างของคน โครงสร้างของตำแหน่ง นโยบายการจัดการศึกษาและระบบการบริหารงานของสถานศึกษา เพื่อบริหารการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในการทำงานให้บรรลุผลโดยใช้กระบวนการกลุ่ม เสริมสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา ตลอดจนประสานงานและการให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงาน

3. ทักษะทางด้านเทคนิค หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการดำเนินงานและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม รวมถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ

4. ทักษะทางการสอน หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน การพูด การอธิบายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในการทำงาน ความเป็นกันเองกับบุคคลรอบข้างจนสามารถสาธิตให้ครูดูเป็นตัวอย่างและทำให้เกิดการยอมรับและศรัทธา

5. ทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้และสติปัญญาของผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาการปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กร

ทฤษฎีของ แคทซ์ (Katz, 1995 : 31-42) เรียกว่า ทฤษฎี 3 ทักษะ ของ แคทซ์ (Katz's Three skills Theory) ซึ่งเขาได้อธิบายทฤษฎีไว้ว่า ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารมีอยู่ 3 ทักษะ ได้แก่

1. ทักษะด้านเทคนิค (technical skill) เป็นทักษะที่ผู้บริหารทำงานกับสิ่งของ ผู้บริหารที่ใช้ความรู้ความสามารถ และเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในการบริหาร เป็นทักษะเทคนิคที่เกิดจากการฝึกอบรม การศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ จากประสบการณ์

2. ทักษะด้านมนุษย (human skill) เป็นทักษะที่ผู้บริหารต้องเกี่ยวข้องกับคน และไม่ใช่ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ แต่เป็นทักษะที่ผู้บริหารสามารถทำงานกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน รู้วิธีสร้างทีมงาน เพื่อให้การบริหารสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (conceptual skill) เป็นทักษะของผู้บริหารที่จะมองภาพรวมขององค์กร จากองค์ประกอบย่อย ๆ ภายในองค์กร สามารถมองเห็นและเข้าใจในความซับซ้อนภายในองค์กร สามารถที่ผสมผสานเรื่อง โยงส่วนต่าง ๆ ขององค์กรให้เข้ามาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

แคทซ์ (Katz) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ทักษะด้านเทคนิคมีความสำคัญที่สุดสำหรับผู้บริหารระดับต่ำ แต่เมื่อการบริหารจัดการระดับสูงขึ้นเรื่อย ๆ การใช้ทักษะการบริหาร ทักษะด้านเทคนิคมีความสำคัญลดลง โดยมีเงื่อนไขว่าผู้บริหารนั้นต้องมีผู้ปฏิบัติงานที่เก่งทักษะด้านเทคนิคสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ เมื่อมองการบริหารไปถึงระดับสูงพบว่า ทักษะด้านเทคนิคไม่เหลืออยู่เลยหรือเหลืออยู่น้อยมาก

ทักษะด้านมนุษย คือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความจำเป็นมากในทุกระดับของการบริหารและมีผลการศึกษานับสนุนดังนี้

1. ทักษะด้านมนุษย มีความสำคัญมากสำหรับหัวหน้าโพแมน ซึ่งเป็นผู้ต้องลงไปสัมผัสโดยตรงกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

2. ผู้บริหารระดับกลาง ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการสื่อสารภายในองค์กรให้มากขึ้น

3. ผู้บริหารระดับสูงสุด ต้องเข้าใจตนเองและเข้าใจความเป็นมนุษย และเข้าใจในความสัมพันธ์ของมนุษย

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanmi, 1989 : 119-120 อ้างถึงใน พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561 : 32-43) กล่าวถึง ผู้บริหาร โรงเรียนจะบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

1. ทักษะด้านการเป็นผู้นำ เป็นทักษะพื้นฐานในการเป็นผู้นำทางด้านการวางแผน การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร การจัดการและการดำเนินงาน การมอบหมายงาน และการประเมินผล ทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การบริหารงานเป็นทีม การตัดสินใจ เป็นต้น ทักษะการเป็นผู้นำ ถือว่าเป็นยุทธวิธีการจัดการกับทุกสถานการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ผลงานขององค์กรหรือหน่วยงานนั้น

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ในบางครั้งอาจเรียกว่า ทักษะในการครองคน ได้แก่ ทักษะในการติดต่อระหว่างบุคคล การประสานงาน การแสดงภาวะผู้นำ การจูงใจ การสร้างขวัญและกำลังใจ ความเข้าใจการทำงานของกลุ่มคน การจูงใจ หรือชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันทำงาน

3. ทักษะด้านการบริหารงานบุคคล เป็นความสามารถทางการสนับสนุนพัฒนาบุคคลให้เจริญก้าวหน้าในอาชีพ

4. ทักษะด้านเทคนิค ได้แก่ ทักษะด้านการจัดหา การซื้อ การจ้าง การเงินและการบัญชี งานสารบรรณ งานบุคคล และการจัดระบบงาน

5. ทักษะด้านการศึกษา ได้แก่ ทักษะการสอน การวัดผลการศึกษา การนิเทศ การนำแหล่งวิทยาการมาใช้ให้เกิดประโยชน์

6. ทักษะด้านการสร้างสรรค์ความคิด เป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้บริหาร เพราะเป็นทักษะในการคาดการณ์ล่วงหน้า การวิเคราะห์ปัญหาการบริหาร การวางแผน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

7. ทักษะด้านการประเมินผล เป็นความสามารถด้านการประเมินผล ซึ่งอาจประเมินได้โดยการออกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต

แฮร์ริส (Harris. 1985 : 33-42) ได้พัฒนาทฤษฎี 3 ทักษะของโรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz) ให้สามารถใช้งานได้ง่ายกว่า และใช้ได้กับงานหลาย ๆ ด้าน โดยมีรายละเอียดของทักษะดังต่อไปนี้

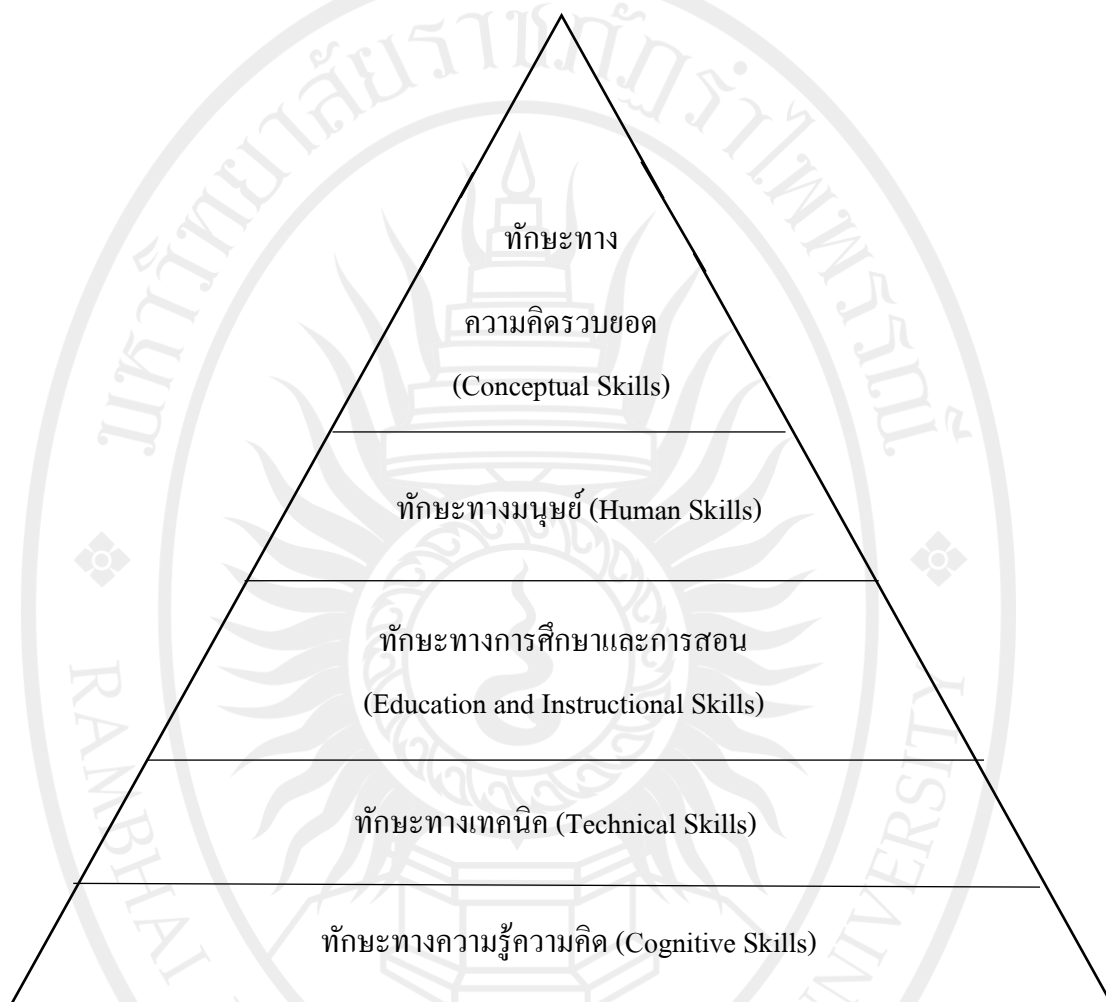
1. ทักษะทางด้านมโนภาพ (Conceptual skill) ประกอบด้วย การมองเห็นภาพพจน์โดยรวม การวิเคราะห์ การวินิจฉัย การสังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ การรู้จักใช้คำถาม

2. ทักษะทางด้านมนุษย์ (Human skill) ประกอบด้วย การรู้จักฟัง พูด อ่าน เขียน จัดลำดับเรื่อง การสาธิต เขียนแผนภูมิ วาดภาพ คำนวณได้ และเป็นประธานในที่ประชุมได้

เดรก และ โรว์ (Drake and Roe. 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และ สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. 2557 : 218-229) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารของ แคทซ์ ออกไปอีก 2 ทักษะ เป็นทักษะ 5 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะทางความรู้ความคิด (Cognitive Skills) ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความคิดมีสติปัญญาและมีวิสัยทัศน์
2. ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ ที่เชี่ยวชาญและมีความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งมีความคล่องแคล่วในการใช้ เครื่องมือและเทคนิควิธีในการทำกิจกรรม
3. ทักษะทางการศึกษาและการสอน (Education and Instructional Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ความ เข้าใจในด้านการเรียนการสอนต้องเป็นผู้มีภูมิรู้และเป็นวิชาการที่ดี
4. ทักษะทางมนุษย์ (Human Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารกับปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างพลังแห่งความร่วมมือของทีมงาน เพื่อบรรลุ เป้าหมายขององค์กร
5. ทักษะทางความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) เป็นความสามารถที่จะประสาน สิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และสามารถที่จะมองเห็นองค์การในภาพรวม ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้ถึง การพึ่งพาอาศัยกันของส่วนต่าง ๆ หรือหน้าที่ต่าง ๆ ขององค์กร และเข้าใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงใน ส่วนหนึ่งจะมีผลกระทบต่อส่วนอื่นอย่างไรบ้าง ทักษะ 5 ด้าน

ตามแนวคิดของเดรก และโรว์ (Drake and Roe. 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และสำเริง อ่อนสัมพันธ์. 2557 : 218-229) สามารถแสดงได้ดังในภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ทักษะทั้ง 5 ด้านในการบริหารสถานศึกษา

ที่มา : เดรก และ โรว์ Drake and Roe. (Drake and Roe. 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และสำเริง อ่อนสัมพันธ์. 2557 : 218-229)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ไวท์ (Wiles, 1995 : 125) กล่าวว่า ทักษะการบริหารสถานศึกษา มีดังนี้คือ

1. ทักษะด้านความเป็นผู้นำ เป็นทักษะพื้นฐานจำเป็นของผู้บริหาร (Sergiovanni, 1983 : 99-120) ได้แก่ ทักษะในการเป็นผู้นำทางด้านการวางแผน การประสานงาน การจัดการ การติดต่อสื่อสาร และการดำเนินงาน การมอบหมายงานและการประเมินผล ทักษะการแก้ปัญหา ความขัดแย้ง การบริหารงานเป็นทีม การตัดสินใจ เป็นต้น ทักษะการเป็นผู้นำนี้ถือว่าเป็นยุทธวิธีการจัดการกับทุกสถานการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ผลงานหรือองค์กรหรือหน่วยงานนั้น

2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ในบางครั้งอาจเรียกว่า ทักษะในการครองคน (Human-Managerial Skill) ได้แก่ ทักษะในการติดต่อระหว่างบุคคล การประสานงาน การแสดงภาวะผู้นำ การจูงใจคน การสร้างขวัญและกำลังใจ ความเข้าใจในการทำงานของกลุ่มคน การจูงใจหรือชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันทำงาน

3. ทักษะด้านการบริหารงานบุคคล เป็นความสามารถทางการสนับสนุนพัฒนาบุคลากรให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน

4. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Managerial Skills) ได้แก่ ทักษะในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ของหน่วยงานหรือองค์กร คือ การซื้อ การจ้าง การเงินและการบัญชี งานสารบรรณ งานบุคคลและการจัดระบบงาน

5. ทักษะด้านการศึกษา (Technical Education Skills) ได้แก่ ทักษะการสอบ การวัดผลการศึกษา การนิเทศ การนำแหล่งวิทยาการมาใช้ให้เกิดประโยชน์

6. ทักษะการสร้างความคิด (Speculative-Creative Skills) เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารเพราะเป็นทักษะในการคาดการณ์ล่วงหน้า การวิเคราะห์ปัญหา การบริหาร การวางแผน การแก้ปัญหา

7. ทักษะการประเมิน เป็นความสามารถด้านการประเมินผลงาน ซึ่งอาจประเมินได้โดยการออกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกต

บาร์ทอล และมาติน (Bartol and Martin, 1998 : 98-99) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ดีนอกจากต้องมีความรู้ดีเป็นพื้นฐานแล้วยังต้องมีทักษะ (skill) ในการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จคือ

1. ทักษะด้านเทคนิค (technical skills) คือ ความสามารถของผู้บริหารที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้าน เช่น มีความรู้ความชำนาญด้านบัญชี การเงิน การผลิต เครื่องจักร เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. ทักษะด้านมนุษย์ (human skills) คือ ทักษะทั่ว ๆ ไป เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถทำงานได้ทุกสถานภาพ การจูงใจ การสื่อสารที่ดี มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถปฏิบัติงานได้ดี บรรลุตามวัตถุประสงค์

3. ทักษะด้านมโนภาพ (conceptual skills) คือ ความสามารถในการเชิงคิดวิสัยทัศน์ การมองภาพรวมทั้งในปัจจุบันและอนาคตขององค์กร

ลูเนนเบิร์ก (Lunenburg. 2010 : 6-8) กล่าวว่า สิ่งสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และทักษะด้านความคิดรวบยอด

กริฟฟิน (Griffin. 2013 : 13-15) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีทักษะบางประการ เพื่อเติมเต็มบทบาทอันจะก่อให้เกิดการจัดการประสบความสำเร็จ ซึ่งทักษะการจัดการพื้นฐานนั้นประกอบไปด้วย

1. ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะที่สำคัญในการบรรลุและเข้าใจลักษณะของงานแต่ละประเภทในองค์กร เป็นทักษะที่สำคัญยิ่งต่อผู้บริหารระดับต้น เพราะเป็นผู้ฝึกงานให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาและตอบคำถามเกี่ยวกับงานนั้น ๆ ซึ่งผู้บริหารที่ดีต้องทราบถึงวิธีการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ได้บังคับทำ

2. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ผู้บริหารนั้นใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือความสามารถในการติดต่อสื่อสารเข้าใจและกระตุ้นบุคคลและกลุ่มบุคคล

3. ทักษะด้านมโนภาพ (Conceptual Skills) ทักษะด้านมโนภาพขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการคิดเชิงรูปธรรม ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการคิดเพื่อเข้าใจภาพรวมของการทำงานและสภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อที่จะรวบรวมส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

4. ทักษะด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Skills) เป็นทักษะที่ทำให้ผู้บริหารมีความสามารถในการนึกคิด ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกันกับการวินิจฉัยโรคของแพทย์จะต้องทำการวิเคราะห์จากอาการและค้นหาสาเหตุของโรค ผู้บริหารก็จะต้องวิเคราะห์ปัญหาขององค์กรด้วยการศึกษาสภาพและค้นหาทางแก้ปัญหา

5. ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skills) เป็นความสามารถของผู้บริหารที่สามารถสื่อสารความคิดและข้อมูลของตนสู่ผู้อื่น ความสามารถในการรับทราบความคิดและข้อมูลจากผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้บริหารสามารถส่งผ่านความสู่ผู้ได้บังคับบัญชาให้ทราบถึงสิ่งที่เป็นที่คาดหวังจากผู้ร่วมงาน อันทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและผู้บริหารระดับสูงมีหน้าที่แจ้งถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นและความเป็นไปของ

6. ทักษะด้านการตัดสินใจ (Decision-Making Skills) ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะในการตัดสินใจที่ดีเช่นกัน ทักษะการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการตระหนักและจำกัดขอบเขตของปัญหาและโอกาสได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาหรือเลือกโอกาสนั้น ๆ

7. ทักษะด้านการบริหารเวลา (Time-Management Skills) หมายถึง ความสามารถในการจัดลำดับงาน เพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารจะเจอแรงกดดันและความท้าทายอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดการติดอยู่กับปัญหาและมักจะเลื่อนหรือมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำแทนได้ง่ายดาย และเมื่อปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น การจัดการเวลาและการจัดลำดับงานนั้นมักจะถูกละเลยไป

ดังนั้น ทักษะการบริหารสถานจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารในทุกระดับและทุกองค์การ และการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลก็ขึ้นอยู่กับทักษะทางการบริหารของผู้บริหาร

ในทักษะทางการบริหารถือเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการบริหารสถานศึกษาสำหรับผู้บริหาร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายคือ การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ทักษะทางการบริหารจากมุมมองของนักวิชาการหลายท่าน ดังตาราง ที่ 1

หมายเหตุ

[1] จันทรานี สงวนนาม (2551 : 29-30), [2] พะยอม วงศ์สารศรี (2552 : 57-58), [3] วิโรจน์ สารรัตน์ (2555 : 3-4), [4] แพรดาว สนองฝัน และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2557 : 42-50), [5] พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ (2560 : 39), [6] แคทซ์ (Katz. 1995 : 31-42), [7] เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1983 : 119-120), [8] แฮริส (Harris. 1985 : 33-42), [9] เดรก และ โรว (Drake and Roe. 1986 : 30), [10] ไวท์ (Wiles. 1995 : 125), [11] บาร์ทอล และมาติน (Bartoland Martin. 1998 : 98-99), [12] ลูเนนเบิร์ก (Lunenbourg. 2010 : 6-8), [13] กริฟฟิน (Griffin. 2013 : 13-15)

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิดและทฤษฎี พบว่ามี ทักษะการบริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 19 ด้าน เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปร สรุปได้ว่า ตัวแปร 4 ด้าน ที่มีความถี่สูงจำนวน 5-13 ความถี่ คือ 1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2. ทักษะด้านเทคนิควิธี 3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4. ทักษะด้านการศึกษาและการสอน

ดังนั้น ในการศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรออกมาทั้ง 4 ด้าน คือ 1. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 2. ทักษะด้านเทคนิควิธี 3. ทักษะด้านความคิดรวบยอด 4. ทักษะด้านการศึกษาและการสอน มาเป็นแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

1. ด้านมนุษยสัมพันธ์

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์นั้นถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติให้เหมาะสม เนื่องจากทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้ร่วมงาน จึงถือได้ว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่ผู้บริหารต้องมีทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีนักวิชาการได้นำเสนอข้อมูลไว้ ประกอบด้วย จันทรานี สงวนนาม (2551 : 29-30) , วิโรจน์ สารรัตน์ (2555 : 3-4) , แพรดาว สนองฝัน และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2557 : 42-50) , เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1983 : 119-120) , ลูเนนเบิร์ก (Lunenbourg. 2010 : 6-8) เป็นต้น เห็นความสำคัญในทักษะด้านนี้ที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมี นอกจากนักวิชาการข้างต้นที่ได้กล่าวมานั้น ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านที่ให้ความเห็นแตกต่างกันไป ดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2552 : 57-58) กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษย คือ การจัดการกับมนุษย โดยตรง ซึ่งใช้วิธีการโน้มน้าวใจ จูงใจให้สมาชิกในองค์กรอยากทำงาน มีวิธีการที่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่ร่วมงานไปในทิศทางที่ต้องการได้

พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ (2560 : 39) กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในการทำงานให้บรรลุผลโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

เสริมสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา ตลอดจนประสานงานและการให้คำแนะนำแก่ผู้ร่วมงาน

ทฤษฎีของ แคทซ์ (Katz. 1995 : 31-42) กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษย (human skill) เป็นทักษะที่ผู้บริหารต้องเกี่ยวข้องกับคน และไม่ใช่ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ แต่เป็นทักษะที่ผู้บริหารสามารถทำงานกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน รู้วิธีสร้างทีมงาน เพื่อให้การบริหารสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ทักษะเทคนิคเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุสิ่งของ ส่วนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานกับคนเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารจะต้องพัฒนาตนเอง จะต้องรู้จักตนเอง มีความมั่นใจ มั่นคงในอารมณ์ จะต้องรู้จักพยายามเข้าใจผู้อื่นและต้องรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับการงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถและความสนใจของบุคคลนั้น ๆ

นอกจากนี้ แคทซ์ (Katz) ยังกล่าวอีกว่า ทักษะด้านมนุษย คือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความจำเป็นมากในทุกระดับของการบริหารและมีผลการศึกษสนับสนุนดังนี้

1. ทักษะด้านมนุษย มีความสำคัญมากสำหรับหัวหน้าโฟแมน ซึ่งเป็นผู้ต้องลงไปสัมผัสโดยตรงกับกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน
2. ผู้บริหารระดับกลาง ต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการสื่อสารภายในองค์กรให้มากขึ้น
3. ผู้บริหารระดับสูงสุด ต้องเข้าใจตนเองและเข้าใจความเป็นมนุษย์ และเข้าใจในความสัมพันธ์ของมนุษย์

แฮริส (Harris. 1985 : 33-42) ได้พัฒนาทฤษฎี 3 ทักษะของโรเบิร์ต แอล แคทซ์ (Robert L.Katz) ให้สามารถใช้งานได้ง่ายกว่า และใช้ได้กับงานหลาย ๆ ด้าน ได้กล่าวถึงทักษะทางด้านมนุษย (Human skill) ประกอบด้วย การรู้จักฟัง พูด อ่าน เขียน จัดลำดับเรียง การสาธิต เขียนแผนภูมิ วาดภาพ คำนวณได้ และเป็นประธานในที่ประชุมได้

เดรก และ โรว์ (Drake and Roe. 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และสำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. 2557 : 218-229) กล่าวว่า ทักษะทางมนุษย (Human Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารกับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสร้างพลังแห่งความร่วมมือของทีมงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

ไวท์ (Wiles. 1995 : 125) กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการเข้ากับบุคคลต่าง ๆ ในบางครั้งอาจเรียกว่า ทักษะในการครองคน (Human-Managerial Skill) ได้แก่ ทักษะในการติดต่อระหว่างบุคคล การประสานงาน การแสดงภาวะผู้นำ การจูงใจคน การสร้างขวัญ

และกำลังใจ ความเข้าใจในการทำงานของกลุ่มคน การจูงใจหรือชักจูงให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันทำงาน

บาร์ทอล และมาติน (Bartol and Martin. 1998 : 98-99) กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษย (human skills) คือ ทักษะทั่ว ๆ ไป เป็นความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถทำงานได้ ทุกสถานภาพ การจูงใจ การสื่อสารที่ดี มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถปฏิบัติงานได้ดี บรรลุตามวัตถุประสงค์

กริฟฟิน (Griffin. 2013 : 13-15) กล่าวว่า ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ผู้บริหารนั้นใช้เวลาส่วนหนึ่งในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือความสามารถในการติดต่อสื่อสารเข้าใจและกระตุ้นบุคคลและกลุ่มบุคคล ผู้บริหารจึงต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้มีตำแหน่งเหนือกว่าขององค์กร เพราะเป็นบทบาทของผู้บริหารที่จะต้องทำงานร่วมกับผู้ขาย ผู้บริโภค ผู้ร่วมลงทุน และบุคคลอื่น ๆ ภายนอกองค์กร แม้จะมีผู้บริหารบางคนประสบความสำเร็จแม้มีทักษะระหว่างบุคคลต่ำ แต่ผู้บริหารที่มีทักษะด้านนี้มากมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 38-39) กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษย (Human Skill) ประกอบด้วย

1. ความยุติธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต
2. ความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าตัดสินใจ
3. ความสุขุมรอบคอบ
4. ความสามารถในการควบคุมตนเอง (ทั้งอารมณ์และบุคลิกภาพ)
5. ความมานะอดทนต่อความเหนื่อยยากและลำบาก
6. การเข้ากับบุคคลอื่นได้
7. ความเข้าใจในบุคคลอื่น
8. สุขภาพสมบูรณ์ ทรากตราทำงานหนักได้
9. มีอารมณ์ขัน

สรุปได้ว่า ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร เข้าใจและกระตุ้นครูและบุคลากรในสถานศึกษา การประสานงาน การแสดงภาวะผู้นำ การจูงใจหรือชักจูงให้สมาชิกทำงานร่วมกัน การสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้การบริหารสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และการสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรและความสามัคคีในหน่วยงาน ให้รางวัลยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้

จะต้องรู้จักประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษา

2. ด้านเทคนิควิธี

นักวิชาการหลายท่านทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทักษะด้านเทคนิควิธี เนื่องจากทักษะด้านเทคนิควิธี เป็นทักษะที่สำคัญมากเช่นกัน การที่ผู้บริหารจะสามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องใช้ทักษะด้านนี้เข้าเป็นองค์ประกอบด้วย เพื่อนำกลยุทธ์และวิธีการต่าง ๆ เข้าสอดแทรกเพื่อให้การบริหารงานเกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มีนักวิชาการหลายท่านเห็นความสำคัญของทักษะด้านเทคนิควิธีที่ผู้บริหารสถานศึกษาพึงมีประกอบด้วย จันทรานี สงวนนาม (2551 : 29-30) , วิโรจน์ สารรัตนะ (2555 : 3-4) , แพรวดาวสนองผัน และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2557 : 42-50) , ลูเนนเบิร์ก (Lunenburg. 2010 : 6-8) เป็นต้น นอกจากนี้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของทักษะด้านเทคนิควิธี ดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2552 : 57-58) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค คือ ความสามารถของผู้บริหารที่จะเป็นที่ปรึกษา สาธิตวิธีการต่าง ๆ และสามารถทำงานที่ใช้ฝีมือ

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560 : 39) กล่าวว่า ทักษะทางด้านเทคนิค หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับวิธีการ กระบวนการดำเนินงานและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม รวมถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ

ทฤษฎีของ แคทซ์ (Katz. 1974 : 1-12) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค (technical skill) เป็นทักษะที่ผู้บริหารทำงานกับสิ่งของ ผู้บริหารที่ใช้ความรู้ความสามารถ และเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในการบริหาร เป็นทักษะเทคนิคที่เกิดจากการฝึกอบรม การศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ จากประสบการณ์ จนทำให้ผู้บริหารเกิดความชำนาญในการบริหารงาน เช่น การทำทะเบียนนักเรียน การจัดทำงบประมาณการวางแผนอาคาร สถานที่ การจัดชั้นเรียน เป็นต้น ในปัจจุบันถือว่า ทักษะทางเทคนิคที่สำคัญของผู้บริหารประกอบด้วย ทักษะด้านการวางแผน (planning skills) ทักษะทางด้านกระบวนการกลุ่มและการติดต่อสื่อสารความหมาย (group process and communication skills) ทักษะทางด้านการจัดการ (management and organizational skills) เป็นต้น

เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1989 : 119-120) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค หมายถึง ทักษะที่ผู้บริหารมีความเข้าใจวิธีการ กระบวนการและเทคนิคด้านการศึกษา ทักษะด้านเทคนิคไม่ใช่ทักษะด้านการสอน แต่เป็นทักษะที่ครอบคลุมถึงความรู้เฉพาะอย่าง เช่น การเงิน การบัญชี การจัดการ การจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้างและการสำรวจรักษา

เดรก และ โรว์ (Drake and Roe. 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และ สำเร็จ อ่อนสัมพันธุ์. 2557 : 218-229) กล่าวว่า ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) เป็นทักษะที่

เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ที่เชี่ยวชาญและมีความชำนาญในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งมีความคล่องแคล่วในการใช้เครื่องมือและเทคนิควิธีในการทำกิจกรรม

ไวท์ (Wiles. 1995 : 125) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค (Technical Managerial Skills) ได้แก่ ทักษะในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ของหน่วยงานหรือองค์กร คือ การซื้อ การจ้าง การเงินและการบัญชี งานสารบรรณ งานบุคคลและการจัดระบบงาน

บาร์ทอล และมาติน (Bartol and Martin. 1998 : 98-99) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค (technical skills) คือ ความสามารถของผู้บริหารที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้าน เช่น มีความรู้ความชำนาญด้านบัญชี การเงิน การผลิต เครื่องจักร เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

กริฟฟิน (Griffin. 2013 : 13-15) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) เป็นทักษะที่สำคัญในการบรรลุและเข้าใจลักษณะของงานแต่ละประเภทในองค์กร เป็นทักษะที่สำคัญยิ่งต่อผู้บริหารระดับต้น เพราะเป็นผู้ปฏิบัติงานให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาและตอบคำถามเกี่ยวกับงานนั้น ๆ ซึ่งผู้บริหารที่ดีต้องทราบถึงวิธีการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ได้บังคับทำ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 38-39) กล่าวว่า ทักษะด้านเทคนิควิธี (Technical Skill) ประกอบด้วย

- 1.1 ความรู้ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีสมัยใหม่
- 1.2 ความรอบรู้ในหน้าที่ตลอดจนขอบเขตของอำนาจและความรับผิดชอบ
- 1.3 ความสามารถในการประชาสัมพันธ์
- 1.4 ความรู้ด้านเทคนิคของส่วนราชการ
- 1.5 ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาต่างประเทศ
- 1.6 ความสามารถในการบริหาร
- 1.7 ความสามารถทางภาษาไทยในการเขียน การพูด โน้มน้ำวบุคคลอื่นให้เข้าใจ

และคล้อยตาม

- 1.8 ความสามารถในการใช้เครื่องเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ด้านเทคนิควิธี หมายถึง ความรู้ความสามารถที่เกี่ยวกับวิธีการกระบวนการการดำเนินงานและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม รวมถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ อย่างชำนาญการ แสวงหาความรู้ที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาตนเอง สามารถวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา เพื่อวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและส่งเสริมให้มีการวิจัย เพื่อนำผลของการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ด้านความคิดรวบยอด

การมองภาพในองค์กรก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไปนั้น ผู้บริหารถือว่าเป็นบทบาทมากที่สุดที่จะกระทำในส่วนนี้ได้ เพราะการที่จะดำเนินการใด ๆ นั้น ผู้บริหารเองจะต้องเป็นผู้ที่มีภาพไว้ในใจเสมอว่า เมื่อตัดสินใจทำอะไรลงไปแล้วนั้น จะเกิดประโยชน์โทษ ผลกระทบทั้งภายในและภายนอกอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เป็นการวางแผนภายในใจของผู้บริหารเองว่ามีวิสัยทัศน์กว้างไกลขนาดไหน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์มากสำหรับองค์กร มีนักวิชาการหลายท่านเห็นความสำคัญของทักษะด้านความคิดรวบยอดซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ผู้บริหารพึงมี ประกอบด้วย จันทรานิ สงวนนาม (2551 : 29-30) , แพรวดาว สนองพันธ์ และเสาวณี ลีริสุขศิลป์ (2557 : 42-50) , ลูเนนเบิร์ก (Lunenburg, 2010 : 6-8) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการให้ความหมายของทักษะด้านความคิดรวบยอด ดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2552 : 57-58) กล่าวว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด คือ ความสามารถในการมององค์กรในภาพรวม เป็นการพิจารณาหน้าที่ต่าง ๆ ในองค์กร และผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจ

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560 : 39) กล่าวว่า ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจระบบโครงสร้างของคน โครงสร้างของตำแหน่ง นโยบายการจัดการศึกษาและระบบการบริหารงานของสถาน เพื่อบริหารการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

แคทซ์ (Katz, 1955 : 31-42) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจหน่วยงานที่สังกัดในทุกลักษณะ และขั้นตอนอย่างละเอียด สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานด้านต่าง ๆ ในองค์กร หรือ หน่วยงานได้อย่างชัดเจน และการที่มีการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของงาน จะมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ได้อย่างไร รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการบริหารงานมีกิจกรรมหลายอย่างที่ผู้บริหารต้องใช้ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด เช่น การกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การประสานงาน และการขจัดความขัดแย้ง

เดรก และ โรว์ (Drake and Roe, 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และ สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์, 2557 : 218-229) กล่าวว่า ด้านความคิดรวบยอดเป็นความสามารถที่จะประสานสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และสามารถที่จะมองเห็นองค์การในภาพรวม ซึ่งผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้ถึงการพึ่งพาอาศัยกันของส่วนงาน

บุญเลิศ เขียน วงศ์ (2554 : ออนไลน์) กล่าวว่า ทักษะความคิดรวบยอด เป็นความสามารถในการเข้าใจระบบการปฏิบัติงานในองค์การเกี่ยวกับระบบบริหารโครงสร้าง อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ยุกต์ (Yukl. 2006 : 183) ได้กล่าวถึง ทักษะด้านความคิดรวบยอดว่าเป็นทักษะความรู้ และความชำนาญของผู้บริหารในการมองเห็นภาพรวมและความซับซ้อนของงานในโรงเรียน มองเห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ในโรงเรียน เข้าใจโครงสร้างงาน

คูบริน (Dubrin. 2012 : 17-19) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทักษะความคิดรวบยอดไว้ว่าเป็น ความสามารถในการมองเห็นภาพรวม รวมไปถึงความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้น ว่าสัมพันธ์กันอย่างไรและเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า ด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความรู้และความชำนาญของผู้บริหารในการ มองเห็นภาพรวมและความซับซ้อนของงานในสถานศึกษา รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถวิเคราะห์ปัญหาทางน แผนงาน เพื่อกำหนดนโยบายและเป้าหมายของหน่วยงานที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนา เป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้มาพัฒนาองค์กรอยู่เสมอ มีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ

4. ด้านการศึกษาและการสอน

นักวิชาการหลายท่านได้เห็นถึงความสำคัญของทักษะด้านการศึกษาและการสอน ประกอบด้วย แพรดาว สมองผัน และเสาวณี สิริสุขศิลป์ (2557 : 42-50), เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1989 : 119-12) และยังได้กล่าวถึงความหมายและความสำคัญของทักษะด้าน การศึกษาและการสอน ดังนี้

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2560 : 39) กล่าวว่า ทักษะทางด้านการสอน หมายถึง ความรู้ ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน การพูด การอธิบาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในการทำงาน ความเป็นกันเองกับบุคคล รอบข้างจนสามารถสาธิตให้ครูดูเป็นตัวอย่างและทำให้เกิดการยอมรับและศรัทธา

เดรก และ โรว์ (Drake and Roe. 1986 : 30 อ้างถึงใน สุภาพร เหล่าทรัพย์เจริญ และ สำเร็จ อ่อน สัม พันธุ์. 2557 : 218-229) กล่าวว่า ทักษะทางการศึกษาและการสอน (Education and Instructional Skills) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะผู้นำ ทางการศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านการเรียนการสอนต้องเป็นผู้มีภูมิรู้และเป็น วิชาการที่ดี

ไวท์ (Wiles. 1995 : 125) กล่าวว่า ทักษะด้านการศึกษา (Technical Education Skills) ได้แก่ ทักษะการสอบ การวัดผลการศึกษา การนิเทศ การนำแหล่งวิทยาการมาใช้ให้เกิดประโยชน์

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 2) กล่าวว่า “การศึกษา” หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สุภาพร รัตน์ น้อย (2552 : 34) กล่าวว่า ทักษะด้านการศึกษาและการสอน เป็นความสามารถของผู้บริหารในการเป็นผู้นำทางการศึกษาทางด้านการเรียนการสอน มีความรู้ และเป็นนักวิชาการมีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนการสอน นิเทศการสอน ติดตาม ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองด้านวิชาการและวิทยฐานะ

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2555 : ออนไลน์) กล่าวว่า ทักษะการสอน หมายถึง ความชำนาญในพฤติกรรมการสอนแต่ละอย่างของผู้สอนที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การฝึกทักษะการสอนก็เพื่อให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่วมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองก่อนที่จะได้มีการสอนในชั้นเรียนทักษะสำคัญ ๆ ที่ผู้สอนทุกคนควรจะต้องฝึกปฏิบัติและคำนึงถึงในการสอน ซึ่งพฤติกรรมการสอนของผู้สอนในการใช้ทักษะการสอนต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีผลต่อการช่วยสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอันมาก ทักษะแต่ละอย่างมีความสำคัญและสามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมกับความพร้อมและความต้องการของนักเรียนของบทเรียน หรือวิธีสอนแต่ละอย่างได้

ทักษะสำคัญ ๆ ที่ผู้สอนทุกคนควรจะต้องฝึกปฏิบัติและคำนึงถึงในการสอนมี 9 ทักษะด้วยกัน คือ

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
2. ทักษะการอธิบาย
3. ทักษะการใช้คำถาม
4. ทักษะการเสริมกำลังใจ
5. ทักษะการสรุปบทเรียน
6. ทักษะการเฝ้าความสนใจ
7. ทักษะการใช้กระดานชอล์ก
8. ทักษะการกระตุ้นให้คิด
9. ทักษะการใช้สื่อการสอน

สรุปได้ว่า ด้านการศึกษาและการสอน หมายถึง ความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำ วิชาการที่ดีและเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สามารถสร้างองค์ความรู้ที่ทันสมัย และนำองค์ความรู้นั้นมาถ่ายทอด แนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพ มีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ ครูใช้วิธีการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินผลตาม สภาพจริง จัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม การนิเทศและงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสามารถ สังเคราะห์และสรุป ได้ดังนี้

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ที่จะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ การสื่อสารของผู้บริหารในการบริหารจัดการงานภายในองค์กร โดยอาศัยทรัพยากร ปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สูงสุด ซึ่งได้จากแบบสอบถามของครูผู้สอนในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร เข้าใจและ กระตุ้นครูและบุคลากรในสถานศึกษา การประสานงาน การแสดงภาวะผู้นำ การจูงใจหรือชักจูงให้ สมาชิกทำงานร่วมกัน การสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อให้การบริหารสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และการ สร้างบรรยากาศความเป็นมิตรและความสามัคคีในหน่วยงาน ให้รางวัลยกย่องผู้ได้บังคับบัญชาใน โอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ จะต้องรู้จักประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่นและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการ จัดการศึกษา

2. ด้านเทคนิควิธี หมายถึง ความรู้ความสามารถที่เกี่ยวกับวิธีการกระบวนการ การดำเนินงานและเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม รวมถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ อย่างชำนาญ แสวงหาความรู้ที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาตนเอง สามารถวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา เพื่อวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายและ ส่งเสริมให้มีการวิจัย เพื่อนำผลของการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ความรู้และความชำนาญของผู้บริหารในการ มองเห็นภาพรวมและความซับซ้อนของงานในสถานศึกษา รวมทั้งเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง หน่วยงานที่ตนสังกัดกับหน่วยงานอื่น ๆ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถวิเคราะห์ปัญหา งาน แผนงาน เพื่อกำหนดนโยบายและเป้าหมายของหน่วยงานที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนา

เป็นผู้ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองเพื่อนำความรู้มาพัฒนาองค์กรอยู่เสมอ มีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ

4. ด้านการศึกษาและการสอน หมายถึง ความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำวิชาการ ที่ดีและเป็นที่ยอมรับของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สามารถสร้างองค์ความรู้ที่ทันสมัยและ นำองค์ความรู้นั้นมาถ่ายทอด แนะนำและให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพ มีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ ครูใช้วิธีการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินผลตาม สภาพจริง จัดบรรยากาศและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม การนิเทศและงานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

2.1 ความหมายและความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย

ความหมายของการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดการศึกษาในรูปของการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นพื้นฐานของชีวิต เพราะในปัจจุบันข้อมูลความรู้ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ เป็นประจักษ์แล้วว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงอายุ 6 ปี เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการปูพื้นฐานในการพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคตทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา สำหรับความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยมีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ให้ความหมายดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2550 : 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน บนพื้นฐาน การอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551 : 10) ได้ให้ความหมายของ คำว่า การศึกษาปฐมวัย (early childhood education) หมายถึง การบริหาร การดูแลและการให้คำปรึกษาแก่เด็กจากแรกเกิดจนถึงอายุ 8 ขวบ โดยจัดเป็นระบบบูรณาการระหว่างการดูแลและการให้การศึกษาแก่เด็กเข้าด้วยกัน เรียกว่า Educare โดยการศึกษาปฐมวัยจะครอบคลุมถึงการดูแลเด็กทารก การดูแลเด็กเล็ก และโรงเรียนอนุบาล

ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน และคณะ (2561 : 5) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้และวางรากฐานบุคลิกภาพ และการพัฒนาสมอง เพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งจะรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good. 1945 : 200 อ้างถึงในศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน และคณะ. 2561 : 3) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง โครงการหรือหลักสูตรที่จัดสำหรับเด็กในโรงเรียนเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล หรือระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ฮิมส์ (Hymes, 1969 : 65 อ้างถึงในเยวพา เดชะคุปต์, 2542ค : 14) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง

สรุป ได้ว่า การศึกษาปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาในรูปของการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นพื้นฐานของชีวิต เพราะในปัจจุบันข้อมูลความรู้ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ เป็นประจักษ์แล้วว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงอายุ 6 ปี เป็นวัยที่สำคัญที่สุดในการปูพื้นฐานในการพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคตทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา

ความสำคัญของการศึกษาปฐมวัย

เยวพา เดชะคุปต์ (2542ค : 14-15) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นภาวะใหม่ของการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น และนับวันจะมีความสำคัญต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น แต่เดิมเด็กอยู่กับครอบครัวที่มีผู้ใหญ่ดูแลเพราะครอบครัวไทยแต่โบราณเป็นครอบครัวแบบขยาย คือมี ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมกัน แต่ปัจจุบันสังคมไทยกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวคือมี พ่อ แม่ ลูก ทั้งแม่ยังออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ดังนั้น พ่อแม่จึงนำลูกไปฝากไว้ตามสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานบริบาลทารก หรือโรงเรียนอนุบาลเร็วขึ้นการศึกษาปฐมวัยจึงกลายเป็นความจำเป็นของชีวิตมากขึ้นกว่าเดิม ในอดีตที่ผ่านมาเรามักละเลยไม่ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาในวัยนี้เท่าที่ควร แต่ต่อมานักการศึกษา นักจิตวิทยารวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในวงการต่าง ๆ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะจากการค้นคว้าและวิจัย พบว่า พัฒนาการทุก ๆ ด้านของบุคคลล้วนมีรากฐานมาจากการพัฒนาในวัยเด็ก โดยเฉพาะในช่วงอายุ 0-6 ปี ดังที่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) กล่าวว่า การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพ รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กจะทำได้ดีที่สุดในช่วงนี้ซึ่งเป็นวัยเริ่มต้นของชีวิต

พัชรี ผลโยธิน (2560 : 6) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญดังนี้

1. ความสำคัญต่อตัวเด็กปฐมวัย

1.1 ทำให้เด็กปฐมวัยพัฒนาตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยและหลักสูตรการจัดการเป็นการน่านโยบายสู่การปฏิบัติ รวมทั้งนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติโดยพัฒนาเด็ก ปฐมวัยอย่างเต็มศักยภาพทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลครบถ้วน ให้เด็กปฐมวัยได้รับการฝึกทักษะพื้นฐานที่เหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ของเด็ก มีผู้รับผิดชอบที่จัดการศึกษาและหลักสูตรอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน สถานศึกษาและชุมชน การดำเนินการดังกล่าวย่อมเกิดผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เติบโตอย่างมี

คุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย

1.2 ช่วยสร้างรากฐานชีวิตให้กับเด็กปฐมวัย การจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยช่วยให้เด็กปฐมวัยได้รับโอกาสที่จะถูกอบรมเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาที่เป็นพื้นฐานจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เพราะช่วงปฐมวัยเป็นช่วงเวลาสำคัญที่สุดสำหรับการเรียนรู้ที่เป็นรากฐานสำคัญของชีวิตเด็กปฐมวัย ทั้งนี้สภาพสังคมและความเป็นอยู่ของคนเรามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมายและรวดเร็ว การจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยจึงจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงวัยนี้เพื่อสร้างรากฐานชีวิตให้เด็กสามารถดำรงชีวิตที่ดีและสร้างสรรค์สังคม

2. ความสำคัญต่อครู

2.1 ทำให้ครูทราบแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาและหลักสูตร และนำไปใช้พัฒนาเด็กปฐมวัย การจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยช่วยให้ครูทราบถึงหลักการจัดการศึกษา แนวคิดและปรัชญาการศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษา พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย วิธีการจัดประสบการณ์ กิจกรรมและการประเมิน ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กโตและผู้ใหญ่ ความรู้ความเข้าใจดังกล่าวช่วยให้ครูสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแนวการปฏิบัติเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.2 ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบ จุดมุ่งหมาย ประสบการณ์และกิจกรรมในการพัฒนาเด็กในแต่ละช่วงอายุ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะการจัดการศึกษาต้องมุ่งไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคมและต้องนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัยอย่างแท้จริง รวมทั้งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อให้เด็กสามารถเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่และใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

3. ความสำคัญต่อสังคม

3.1 ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การให้โอกาสเด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาอย่างเหมาะสมกับวัยและเรียนรู้อย่างมีความสุข รวมทั้งทำให้ประชาชนในสังคมมีส่วนร่วม สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเด็กปฐมวัยได้อย่างเต็มที่และตรงตามความต้องการของสังคม จะช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้

3.2 ทำให้พลเมืองและสังคมมีคุณภาพและเกิดความมั่นคง การศึกษาส่งผลกระทบทและมี อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและการใช้ชีวิตของ

ประชาชน การจัดการศึกษาและหลักสูตรที่มีคุณภาพให้กับเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ร่วมกันของสังคม เพราะนำไปสู่การพัฒนาเด็กปฐมวัยที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป ซึ่งจะทำให้สังคมมีคุณภาพและเกิดความมั่นคงตามไปด้วย เป็นการป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า

กระทรวงศึกษาธิการ (2560ก : 3) กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสุขและเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อ แม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

การศึกษาปฐมวัย เป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ อย่างเป็นองค์รวม บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

กล่าวโดยสรุป นักการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับเด็ก เด็กควรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการกระทำและโดยการเล่นเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ เด็กต้องการความรักความอบอุ่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้น ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กระดับปฐมวัย จึงได้ยึดแนวความคิดและปรัชญาดังกล่าว มาใช้ในการจัดแนวประสบการณ์ให้กับเด็ก ให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามควรแก่วัย ดังที่รัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

2.2 แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนตลอดชีวิตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ พัฒนาการของเด็กจะมีลำดับขั้นตอนในลักษณะเดียวกันตามวัยของเด็ก โดยในขั้นตอนแรก ๆ จะเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการขั้นต่อไป พัฒนาการประกอบด้วย ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งพัฒนาการแต่ด้านมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันรวมทั้งส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม เป็นการคำนึงถึงความสมดุลและครอบคลุมพัฒนาการของเด็กให้ครบทุกด้าน ในการดูแลพัฒนา และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กต้องไม่เน้นที่ด้านใดด้านหนึ่ง จนละเลยด้านอื่น ๆ ซึ่งในแต่ละด้านของพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องการส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโต และมีพัฒนาการสมวัยอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเป็นแนวทางที่สำคัญในการตัดสินใจที่จะปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรู้ความเข้าใจ ที่ประกอบด้วย

ความเหมาะสมกับวัยหรืออายุของเด็ก ว่าพัฒนาการในช่วงวัยนั้น ๆ ของเด็กเป็นอย่างไร ต้องการการส่งเสริมอย่างไร การมีความรู้ทางพัฒนาการตามช่วงวัย จะทำให้สามารถทำนายพัฒนาการในลำดับต่อไปได้ และสามารถวางแผนการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและช่วยเหลือเด็กได้อย่างเหมาะสม

ความเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน เป็นการคำนึงถึงเด็กเป็นรายบุคคลที่มีความชอบ ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดที่แตกต่างกัน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก เพื่อการปฏิบัติต่อเด็กที่คำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ

ความเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ เป็นการคำนึงถึงบริบทที่แวดล้อมเด็ก เพื่อให้การเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นอย่างมีความหมายและมีความเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ครอบครัว และชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ซึ่งความรู้ความเข้าใจดังกล่าว สามารถใช้ในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย การสร้างกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกัน การประเมินพัฒนาการ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน โดยยึดหลักการตัดสินใจในการปฏิบัติบนฐานความรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง สมองของเด็กเป็นสมองที่สร้างสรรค์และมีการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับอารมณ์ สมองเป็นอวัยวะที่สำคัญมากที่สุดและมีการพัฒนาตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา โดยในช่วงนี้เซลล์สมองจะมีพัฒนาเชื่อมต่อและทำหน้าที่ในการควบคุมการทำงานพื้นฐานของร่างกาย สำหรับในช่วงแรกเกิดถึงอายุ 3 ปี จะเป็นช่วงที่เซลล์สมองเจริญเติบโตและขยายเครือข่ายสมองอย่างรวดเร็ว โดยปัจจัยในการพัฒนาของสมอง ประกอบด้วย พันธุกรรม โภชนาการ และสิ่งแวดล้อม สมองจะมีพัฒนาการที่สำคัญในการควบคุมและมีผลต่อการเรียนรู้ ความคิด จินตนาการ ความฉลาด และพัฒนาการทุกด้าน การพัฒนาของสมองทำให้เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วกว่าวัยใด

สำหรับช่วงปฐมวัยเป็นช่วงโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาทักษะสมอง หรือ EF (Executive Function) ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดของสมองส่วนหน้า ทำหน้าที่เกี่ยวกับการคิด

ความรู้สึก และการกระทำ โดยสมองส่วนนี้กำลังพัฒนามากที่สุด เป็นช่วงของการพัฒนาความสามารถในการคิด การจัดระเบียบตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการยับยั้งชั่งใจ การคิดได้ตรง การควบคุมอารมณ์ การยืดหยุ่นทางความคิด การใส่ใจจดจ่อ การวางแผน การตั้งเป้าหมาย ความมุ่งมั่น การจดจำ การเรียกใช้ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่าง ๆ และการลงมือทำอย่างเป็นขั้นตอนจนสำเร็จ ทักษะสมอง (EF) จึงเป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนในชีวิตประจำวันของเด็กผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ หลากหลายที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ลงมือทำ เพื่อให้เกิดความพร้อม และมีทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในอนาคต

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นและการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นเป็นกิจกรรมการแสดงออกของเด็กอย่างอิสระตามความต้องการ และจินตนาการสร้างสรรค์ของตนเอง เป็นการสะท้อนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในชีวิตประจำวัน จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ บุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว การเล่นทำให้เกิดความสนุกสนาน ผ่อนคลายและส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก “การเล่นของเด็กปฐมวัยจัดเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม” ซึ่งการเล่นอย่างมีความหมายเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก ขณะที่เด็กเล่นจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันด้วย จากการเล่นเด็กจะมีโอกาสเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์และแสดงออกถึงตนเอง ได้เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสสำรวจ ทดลอง คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ไขปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งแวดล้อม บุคคลรอบตัว และส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ก้าวหน้าไปตามวัยอย่างมีคุณภาพ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการค้ำึงถึงสิทธิเด็ก การสร้างคุณค่า และสุขภาวะให้แก่เด็กปฐมวัยทุกคน เด็กปฐมวัยควรได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกคน โดยมีสิทธิในการอยู่รอด สิทธิได้รับการคุ้มครอง สิทธิในด้านพัฒนาการ และสิทธิการมีส่วนร่วมตามที่กฎหมายระบุไว้ เด็กแต่ละคนมีคุณค่าในตนเองและควรสร้างคุณค่าและคุณภาพชีวิตให้เกิดขึ้นจากการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาที่มีคุณภาพ พร้อมกับการส่งเสริมด้านสุขภาวะทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการได้รับโภชนาการที่ดี การดูแลสุขภาพอนามัย การมีที่พักผ่อน เล่น การปกป้องคุ้มครองจากการเจ็บป่วย และบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ ตลอดจนการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย และถูกสุขอนามัย อนึ่ง สำหรับเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ควรได้รับการดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาอย่างเหมาะสมเช่นกัน

6. แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูควบคู่การให้การศึกษา การจัดการศึกษาปฐมวัย มุ่งพัฒนาเด็กบนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา หรือการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของเด็กแต่ละคนอย่างเป็นองค์รวม การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยหมายรวมถึงการดูแลเอาใจใส่เด็กด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเอื้ออาทร การดูแลสุขภาพ โภชนาการและความปลอดภัยและการอบรมกล่อมเกลาให้เด็กมีจิตใจดี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และมีทักษะชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็ก การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก และการปฏิบัติตนของผู้ใหญ่ที่ดูแลเด็ก ที่มุ่งตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก โดยมุ่งให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง มีสุขภาพดี อารมณ์แจ่มใส มีความประพฤติดี มีวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

สำหรับการให้การศึกษาเด็กในช่วงปฐมวัยนั้น ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้โดยการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่หลากหลายผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย ให้เด็กเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการลงมือปฏิบัติและค้นพบด้วยตนเอง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและการวางแผนในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ และพัฒนาเด็กแต่ละคนอย่างเต็มศักยภาพ

7. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ เด็กปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่เรียนรู้ผ่านการเล่นและการทำกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย เป็นหน้าที่ของผู้สอนต้องวางแผนโดยบูรณาการทั้งวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ ภาษา ดนตรี และการเคลื่อนไหว คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพอนามัย และศาสตร์อื่น ๆ โดยไม่แบ่งเป็นรายวิชา แต่จะมีการผสมผสานความรู้ ทักษะกระบวนการและเจตคติของแต่ละศาสตร์ในการจัดประสบการณ์ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้ในระดับชั้นอื่น ๆ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติเหมาะสมตามวัยของเด็ก เพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บูรณาการผ่านสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ประสบการณ์สำคัญด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา และสาระที่ควรเรียนรู้ ได้แก่ ตัวเด็ก บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก โดยออกแบบการจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่ทำให้เกิดความหลากหลาย ภายใต้อารมณ์การเรียนรู้ทั้งประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ที่มีการเชื่อมโยงกับการพัฒนามาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็ก และความสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัยของหลักสูตร โดยมีรูปแบบการจัดประสบการณ์ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กจะจัดขึ้น โดยคำนึงถึงธรรมชาติของเด็ก

ที่เรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ การสำรวจ การทดลอง การสร้างชิ้นงานที่สร้างสรรค์ และการเห็นแบบอย่างที่ดี การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลส่งเสริมความชอบ ความสนใจและความถนัด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างรอบด้าน พัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและ พัฒนาการตามวัยของเด็กที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น ผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและ พัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

8. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถนำสื่อ เทคโนโลยี และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มาสนับสนุนและเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้ โดยสื่อเป็นตัวกลางและเครื่องมือเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ สื่อสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น สามารถเป็นบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ ของเล่น ตลอดจนเทคนิควิธีการ ที่กำหนดไว้ได้อย่างง่ายและรวดเร็ว ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรม เกิดการเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง การใช้สื่อการเรียนรู้ต้องปลอดภัยต่อตัวเด็ก และเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจ ความชอบ และความต้องการของเด็กที่หลากหลาย ควรมีสื่อที่เป็นสื่อของจริง สื่อธรรมชาติ สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก สื่อสะท้อนวัฒนธรรม สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น และสื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ให้ครบทุกด้าน ทั้งนี้ สื่อต้องเอื้อให้เด็กเรียนรู้ ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าและส่งเสริมการลงมือปฏิบัติจริงของเด็ก โดยการจัดสื่อสำหรับเด็กปฐมวัยต้องเริ่มต้นจากสื่อของจริง ของจำลอง (3 มิติ) ภาพถ่าย ภาพโครงร่าง (2 มิติ) และสัญลักษณ์จากรูปธรรมไปสู่นามธรรมตามลำดับ

สำหรับเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อการตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน “เทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย สามารถเป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ชีวิตประจำวัน ของเล่นเด็ก และวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน” การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต้องเป็นการเลือกใช้อย่างมีจุดมุ่งหมาย “เครื่องมือประเภทดิจิทัลและอิเล็กทรอนิกส์เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้กับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี” สำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ควรใช้กับเด็กอย่างมีจุดมุ่งหมายและใช้เป็นสื่อปฏิสัมพันธ์ จำกัดช่วงเวลาในการใช้ และมีข้อตกลงในการใช้อย่างเหมาะสมกับวัย โดยใช้เป็นทางเลือก ไม่บังคับใช้และไม่ใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสื่อหลัก

ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางจิตภาพ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์และสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งการส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสำหรับการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ผู้สอนและเด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สภาพแวดล้อมที่ดีควรสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองและพัฒนาการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

9. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริง การประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสอดคล้องสัมพันธ์กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมประจำวัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก สำหรับการส่งเสริมความก้าวหน้า และช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อพบเด็กล่าช้าหรือมีปัญหาที่เกิดจากพัฒนาการและการเรียนรู้ “ไม่ใช่การตัดสินผลการศึกษาและไม่ใช่แบบทดสอบในการประเมิน” เป็นการประเมินตามสภาพจริงที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ ใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินที่หลากหลายอย่างมีจุดมุ่งหมาย เหมาะสมกับศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาการตามวัยของเด็ก ตลอดจนรูปแบบการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับ และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กที่มีการเก็บข้อมูลอย่างรอบด้าน โดยใช้เรื่องราวเหตุการณ์ กิจกรรมตามสภาพจริงหรือคล้ายจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ จากการปฏิบัติกิจกรรมหรือการสร้างงานที่เป็นผลผลิตเพื่อเป็นการสะท้อนภาพที่แท้จริง มีการนำเสนอหลักฐานในการประเมินที่น่าเชื่อถือในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อสื่อสารผลการประเมินให้แก่ครอบครัว รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก โดยสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวันนี้ได้อีกด้วย

10. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและชุมชน การพัฒนาเด็กอย่างมีคุณภาพต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งพ่อ แม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งบุคคลในครอบครัวเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด และครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ของเด็ก สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยจะเป็นส่วนสำคัญที่อบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก จึงไม่เพียงแต่แลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กเท่านั้น แต่ยังต้องมีการทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนที่มีรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาเด็กร่วมกัน เช่น โปรแกรมการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองในการดูแลและพัฒนาเด็ก โปรแกรมการช่วยเหลือครอบครัวและเด็กในด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ และการส่งเสริมพัฒนาการการเยี่ยมบ้านเด็ก

การสร้างช่วงรอบเชื่อมต่อการศึกษาระดับอนุบาลกับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หรือเข้าสู่สถานศึกษา การสื่อสารกับผู้ปกครองในช่องทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม การขออาสาสมัครผู้ปกครองที่มีความสามารถหลากหลาย มีเวลา หรือต้องการช่วยเหลือสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กที่บ้านเชื่อมต่อกับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย การสร้างความร่วมมือให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การให้บริการและสนับสนุนตลอดจนการเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก โดยการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การให้บริการและสนับสนุนตลอดจนการเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก โดยการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยความไว้วางใจ ความเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งการร่วมรับผิดชอบสำหรับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ

11. แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นไทย และความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลต่อวิถีชีวิตและการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมเด็ก ตู๋อนาคต อย่างไรก็ตาม เด็กเมื่อเกิดมาจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่จะได้รับอิทธิพล จากการปฏิบัติแบบดั้งเดิมตามประเพณี มรดก และการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษแล้ว ยังได้รับอิทธิพล จากประสบการณ์ ค่านิยม และความเชื่อของบุคคลในครอบครัวและชุมชนของแต่ละที่ด้วย โดยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมรอบตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ผู้สอน ควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้และดำเนินชีวิตอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตน ได้อย่างราบรื่นมีความสุข เป็นการเตรียมเด็กไปสู่สังคมในอนาคตกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความเป็นไทยที่มีมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านภาษา มารยาท คุณธรรมจริยธรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงาม และที่สำคัญคือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิตที่เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน การใช้ความรู้ ควบคู่คุณธรรม โดยในการจัดการศึกษาต้องมีการคำนึงถึงทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา เศรษฐฐานะ เพศ วัย ความต้องการพิเศษ ที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยสามารถพัฒนาให้เด็กมีความเข้าใจในตนเอง เข้าใจผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ในแนวคิดและความหลากหลายเท่าทัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรอบด้าน โดยสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีอัตลักษณ์ มีการวางแผน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการจัดกิจกรรมที่สร้างความเชื่อมโยงกับสังคม วัฒนธรรม ความเป็นไทยและความหลากหลาย

จากแนวคิดของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความสัมพันธ์ และพัฒนาต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมทุกด้าน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง ซึ่งสมองหากได้รับการกระตุ้น จะมีความสามารถในการเรียนรู้และจดจำได้มากขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นและการเรียนรู้ที่ยึดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กในสิ่งแวดล้อม ที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้และจัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน โดยถือว่าการเล่นอย่างมีความหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้เด็กและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นไทยและความหลากหลาย ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

2.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัยถือเป็นรากฐานที่สำคัญ เนื่องจากการเจริญเติบโตของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ถือเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับล้วนมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมของเด็กที่จะสามารถพัฒนาตนเองในขั้นต่อไปให้บรรลุถึงศักยภาพแห่งพัฒนาการ ดังนั้นนักการศึกษาปฐมวัยหลายท่านจึงได้เสนอแนะหลักการในการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งควรมีความแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่น ดังนี้ สิริมา ภิญ โยธอนันตพงษ์ (2553 : 8-10) กล่าวโดยสรุปไว้ดังนี้

โจน เฮนดริค (Joanne Hendrick) ยึดหลักในการจัดการศึกษาว่า “เด็กคือใครและเด็กต้องการอะไร” ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัย พื้นฐานสำคัญควรยึดหลักดังต่อไปนี้ คือ

1. เด็กมีพัฒนาการทุกขั้นตอน ดังนั้น ควรจัดเตรียมการศึกษาให้เหมาะสมกับระดับขั้น
 2. เพิ่มความสามารถในการพัฒนาเด็ก โดยเน้นให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง
 3. พัฒนาการทางด้านร่างกายและอารมณ์ให้คืออยู่เสมอ
 4. เด็กเรียนรู้ด้วยกระบวนการ เช่น ปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมประสบการณ์กับบุคคลและทำกิจกรรมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้อย่างอิสระโดยผ่านการเล่น มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง
- เกทส์ (Katz) สนับสนุนว่า หลักในการจัดการศึกษา ควรยึดขอบข่ายต่อคำถามที่ว่า “เด็กต้องการอะไร” โดยเสนอว่าพื้นฐานความต้องการของเด็กนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใหญ่ต้องรู้ว่าอะไรบ้างและจะตอบสนองอย่างไรจึงจะพัฒนาเด็กอย่างได้ผล ความต้องการพื้นฐานของเด็กคือ

1. เด็กต้องการความรู้สึกปลอดภัยอย่างแท้จริง ในส่วนความต้องการที่พัฒนาตัวเด็กในระยะนี้ นั้นความรู้สึกที่ผูกพันอย่างมั่นคงไม่ใช่เพียงแค่ผู้ใหญ่ให้ความอบอุ่นเท่านั้น แต่ต้องให้ความปลอดภัยหรือความมั่นคงแก่เด็ก

2. เด็กทุกคนต้องการความเพียงพอหรือความสามารถที่จะทำ ควรเสริมสร้างเด็กให้มีความคิดเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนดี โดยคิดคำนึงให้อยู่ในขอบเขตที่เพียงพอไม่ใช่ว่าตนเองดีเกินความเป็นจริง

3. เด็กทุกคนควรมีความรู้สึกหรือประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตของเขาในทางที่ดีว่าชีวิตมีคุณค่า ความพอใจอย่างมีเหตุผล ความสนใจ ความแท้จริง ดังนั้นควรทำในสิ่งที่เด็กรู้สึกว่าชีวิตของเขาเป็น ความจริง

4. เด็กมีความต้องการที่จะให้ผู้ใหญ่กับเพื่อนเด็กอื่น ๆ ร่วมให้เขาต้องตัดสินใจด้วยประสบการณ์ตนเอง ไม่ควบคุมเด็กทุกด้าน ปล่อยให้เรียนรู้และตัดสินใจที่จะกระทำกิจกรรมอะไรด้วยตนเอง

5. เด็กต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับว่ามีอำนาจในตัวเอง

6. เด็กต้องการผลที่ดีที่สุดจากการสนองตอบกลับมาจากผู้ใหญ่และเพื่อน ๆ ซึ่งคุณสมบัติที่ควรให้แก่เด็กนั้น ได้แก่ ความสามารถ ความซื่อสัตย์ ความใจดี ความเมตตา การยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น

ความต้องการทั้ง 6 ประการนี้ควรเป็นหลักของความรับผิดชอบที่ผู้ใหญ่ควรจัดให้เด็ก ดังนั้นจึงถือ เป็นหัวใจหลักในการจัดการศึกษาปฐมวัย

สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยหรืออเมริกา (National Association for the Education of Young Children หรือ NAEYC) ซึ่งเป็น หน่วยงาน ที่ รับผิดชอบ ทางด้าน การจัดการศึกษาปฐมวัยของสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวทางว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยควรเน้นความคิด เรื่องความเหมาะสมของพัฒนาการ ซึ่งได้แก่ ความเหมาะสมของอายุและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีขอบข่ายการจัดการศึกษาในประเด็นสำคัญ 10 ประการดังนี้

1. จัดให้เด็กปฐมวัยอย่างทั่วถึงและครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการทางร่างกายและทางสมอง ผู้อยู่ในชุมชนห่างไกลและชุมชนแออัด โดยการร่วมมือกันทั้งฝ่ายรัฐและเอกชน เพื่อให้บริการแก่เด็กปฐมวัยทุกคน

2. จัดให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของเด็กปฐมวัย กล่าวโดยสรุปได้จากเกณฑ์ความต้องการที่สำคัญ 6 ด้านดังนี้ (ทศนา เขมมณี และคณะ. 2535 : 15)

2.1 ความต้องการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย ได้แก่ ความต้องการด้านอาหาร การติดตามเฝ้าระวังด้านการเจริญเติบโตและพัฒนาการ การได้รับภูมิคุ้มกันโรค การได้รับการรักษาพยาบาล การให้บริการดูแลเด็ก รวมทั้งที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม

2.2 ความต้องการด้านความแข็งแรงของร่างกาย รวมทั้งการพักผ่อนและนันทนาการ

2.3 ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม ให้สอดคล้องกับศักยภาพของเด็ก

2.4 ความต้องการด้านการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีความรู้ ความคิด ความริเริ่มและสามารถสร้างแบบแผนชีวิตที่ดีงามได้

2.5 ความต้องการในการเตรียมเข้าสู่อาชีพ รวมทั้งบริการฝึกอบรมจากรัฐและผู้ที่มิใช่ประสบการณ์

2.6 ความต้องการด้านสิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องการเมือง การปกครอง และตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบตามกฎหมาย

3. จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการปฐมวัยศึกษา การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนี้ แผนการศึกษาชาติได้ระบุไว้ว่า “การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการศึกษาคู่ต่อไป”

4. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกตและมีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถที่จะแสดงออก ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงามต่าง ๆ

5. เพื่อฝึกให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสให้สัมพันธ์ได้อย่างเหมาะสม และเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง

6. เพื่อให้รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง

7. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

8. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในเด็กปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะ และหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ ในแต่วัน ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรมหลากหลายทักษะหลากหลาย ประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แกนกลางที่กำหนดไว้

9. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการ จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจาก ครอบครัวเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

10. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกัน รับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องร่วมกัน ดังนั้นผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้กำหนดหลักสูตรตามความต้องการ โดยมิได้คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา โดยเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเรียนในชั้นต่อ ๆ ไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2560ข : 4) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องจัดอย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัย
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็ก ตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข
5. สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2.4 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ กล่าวถึง การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นการสร้างรากฐานชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม ตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะต้องจัดในรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น โดยที่การเล่นดังกล่าวต้องไม่ใช่การเล่นโดยไม่มีจุดมุ่งหมายและไม่ใช้การขัดเขียนเนื้อหาในระดับประถมศึกษาให้แก่เด็ก การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ครูจะต้องเข้าใจการเรียนรู้และส่งเสริมประสบการณ์และธรรมชาติการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ดังหลักการสำคัญในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2550 : 54-55)

1. จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและการผลิต
4. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
5. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข : 57) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

1. กิจกรรมเสรี / การเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เกิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่น หรือ มุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มก้อนหนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก-ปะ การตัด-ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3-5 กิจกรรมให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรมตามความสนใจ

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ กลอง ฯลฯ มาประกอบการเคลื่อนไหว เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่นนิทาน เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ ฯลฯ

5. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก

6. เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่/ระยะ เกมการศึกษาที่เหมาะสม

สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

3. การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

3.1 ความหมายของงานวิชาการระดับปฐมวัย

งานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข : 3) กล่าวถึง ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย ไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนา ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม

พรณิอร อินทราเวช และรับขวัญ ภูษาแก้ว (2561 : 260-269) งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปสู่สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผลรวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

จากความเห็นของนักวิชาการ สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการจัดการเรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งถือเป็นหัวใจสูงสุดของสถานศึกษา

3.2 ความสำคัญของวิชาการระดับปฐมวัย

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ ทางด้านหลักสูตร การจัดประสบการณ์ การประเมินผล การกำกับติดตาม และการนิเทศ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษา

ปฐมวัย และให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากเป็นงานหลักที่ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข: 2) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพซึ่งเป็นที่คาดหวังของสังคม งานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กปฐมวัย ที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญที่จะต้องพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยนั้นจะมุ่งพัฒนาเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อพร้อมที่จะเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับซึ่งแตกต่างจากการบริหารในระดับอื่น คือจะเน้นด้านเนื้อหาสาระทางวิชาการ นับว่าการศึกษাপฐมวัยมีความสำคัญในการเริ่มต้นชีวิตมนุษย์เพราะการจัดการศึกษาระดับนี้เป็นการเริ่มต้นปูพื้นฐานชีวิตให้กับเด็กโดยยึดหลัก ผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 4) กล่าวว่า งานวิชาการถือเป็นงานหลักที่สำคัญ ส่วนงานด้านอื่น ๆ จะเป็นงานสนับสนุนในการดำเนินงานวิชาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับคุณภาพของนักเรียน โดยตรง ซึ่งจะต้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ครู - อาจารย์ทุกคน และเจ้าหน้าที่ที่สนับสนุนการสอนให้การสอนสนับสนุนด้วย เพราะงานวิชาการเป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เจริญในทุก ๆ ด้าน เป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม และมีคุณภาพตามความต้องการของโรงเรียน

จันทราณี สงวนนาม (2553 : 143) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งส่วนงานด้านอื่น ๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรม การเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ไกรวัลย์ รัตนะ (2558 : 3) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพนั้น มิใช่เพียงแต่ครูผู้สอนเท่านั้นที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ดีขึ้นได้ ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการซึ่งถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาทุกระดับ

จากความเห็นของนักวิชาการ สรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา การจะจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น การบริหารงานวิชาการถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นงานหลักและหัวใจของการดำเนินงานของโรงเรียน เนื่องจากจุดประสงค์

อันดับแรกในการจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นมา คือ การจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

3.3 ขอบข่ายงานวิชาการระดับปฐมวัย

แฟเบอร์และเชียร์รอน (Faber & Shearon. 1970 : 212) แบ่งงานบริหารวิชาการออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. การจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. การจัดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การจัดสื่อ/อุปกรณ์การสอน
5. การส่งเสริมครูประจำการ

คิมบร็อก และนันเนอร์รี่ (Kimbrough & Nunnery. 1998 : 58) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ผู้บริหารต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดหาหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรตลอดจนคู่มือการใช้หลักสูตรให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานของครู

2. งานการเรียนการสอน (การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน) ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอนตลอดจนปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดให้มีการอบรมสาธิต การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์กับเพื่อนครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบใหม่

3. งานประเมินผล ครอบคลุมถึงการวัดให้มีการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการตรวจสอบการกระทำสมุดประจำชั้น และสมุดประจำตัวนักเรียนของครูทุกคนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันเสมอ

4. งานการจัดสื่อสนับสนุนโปรแกรมการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานด้านกรวางแผน กำหนดวิธีการดำเนินงานตลอดจนการส่งเสริมการสอน

ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

“ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตน แล้วแต่กรณี ในเรื่อง ดังต่อไปนี้”

การบริหารงานวิชาการ มีภาระหน้าที่ 17 อย่างด้วยกัน คือ

1.1 การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตร
ท้องถิ่น

1.2 การวางแผนงานวิชาการ

1.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.6 การวัด ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.9 การนิเทศการศึกษา

1.10 การแนะแนว

1.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

1.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงาน วิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร

หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

1.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550 : 208-210) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ มีดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้ ได้แก่ การที่ผู้บริหารการศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตร อบรมครูให้เข้าใจหลักสูตรและวิธีใช้ จัดหา หลักสูตร ตลอดจนเอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและ

จัดให้พอเพียงสำหรับการใช้ ตลอดจนการจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรและการสอนการสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ครูได้มีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการ จัดการประสบการณ์ให้เหมาะสมอยู่เสมอ

2. งานการจัดประสบการณ์ เป็นการดำเนินการเพื่อให้การจัดประสบการณ์ในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งได้แก่ การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การกำหนดชั้นเรียน การจัดครูเข้าชั้น การปรับปรุงพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนจัดให้มีการอบรมสาธิต การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์กับเพื่อนครูหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับเทคนิคการจัดประสบการณ์แบบใหม่ ๆ

3. งานสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงกับกิจกรรม รวมทั้งจัดหาวัสดุต่าง ๆ สำหรับให้ครูได้นำไปใช้ในการผลิตสื่ออย่างเพียงพอ การจัดสื่อการเรียนอย่างมีระบบ เช่น จัดบริการสื่อการสอน โดยมีห้องสื่อหรือผู้รับผิดชอบ จัดให้มีทะเบียนสื่อ ทั้งนี้โดยเน้นให้ผู้ผู้ได้รับความสะดวก ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. งานวัดผลและประเมิน ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผลและประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวเด็กให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

5. งานห้องสมุด ได้แก่ การจัดทำและจัดหาเอกสาร หนังสือ สำหรับค้นคว้าหาความรู้ สำหรับครูอย่างเพียงพอ เพื่อให้ครูได้รับความรู้ทางวิชาการที่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ซึ่งจะนำมาสู่การ สนับสนุนกิจกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังอาจมีวิดิทัศน์ที่ เกี่ยวกับการศึกษา นิทานสำหรับเด็ก เทปเพลงสำหรับครู และจัดเกมฝึกเชาวน์สำหรับเด็กวัยต่าง ๆ ให้ได้เข้าไปเล่นด้วย

6. งานนิเทศการศึกษา ครอบคลุมถึงการช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการเพื่อการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้วิธีการนิเทศได้หลายวิธี แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ

7. งานด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน คือ การกำหนดให้มีการวางแผน ปฏิบัติงานวิชาการล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอน ใ้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการ ปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่และขอบเขตในการปฏิบัติงานและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

8. งานส่งเสริมการจัดประสบการณ์ ได้แก่ กิจกรรมที่ผู้บริหารและครู จัดให้มีขึ้น เพื่อ สนับสนุนให้การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้ครู มีความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. งาน ประชุมอบรมทางวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรในรูปของ การจัดประชุมให้ครูได้มาพบปะเพื่อหาแนวทาง และข้อตกลงในการทำงานร่วมกันและช่วยกัน พัฒนาความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานและขณะเดียวกันจะได้นำความรู้ใหม่ ๆ มาสู่ครู เพื่อนำไปพัฒนา งานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 5-6) ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา ปฐมวัยจึงมีหลักการจัดการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยยึดหลักการศึกษาศึกษาปฐมวัยคือ 6 ข้อ ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก หลักสูตรที่เหมาะสมจะพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมาย กับตัวเด็กเป็น หลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็กพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อ เตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียน ครูจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่สะอาดปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลายไม่ เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลายเหมาะสมกับ วัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและ โลกที่เด็กอยู่รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับ คนอื่นใน สังคม ดังนั้นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มี คุณค่า สำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กระดับปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนมีความสำคัญ ต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้จัดสภาพแวดล้อม ผู้จัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็ก มีส่วนที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้สนับสนุนและเรียนรู้ร่วมกับเด็กส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ

เรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง สร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ครูต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่าหนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการเพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ครูจะต้องสังเกตและประเมินผลทั้งสอนของตนและพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการจากข้อมูลเชิงบรรยายจากการรวบรวม ผลงานการแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงานสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีการก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยครูในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้จากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ครูและพ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบหรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ครูจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้มิได้หมายความว่าให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551 : 9) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 6 งาน ดังนี้

1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. งานบริหารหลักสูตร
3. งานสื่อและนวัตกรรมการ

4. งานวัดและประเมินผล

5. งานนิเทศภายใน

6. งานส่งเสริมวิชาการ

สมาน อัสวภูมิ (2551 : 272-273) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ หมายถึง การที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการจะดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหา และดำเนินการวางแผนในการดำเนินงานตามขอบข่ายงานวิชาการที่หน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต่อไป และเมื่อพิจารณาในบริบทการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หน่วยงานทางการศึกษาในระดับเขตพื้นที่ก็คือเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาก็จะมาวิเคราะห์ และวางแผนการดำเนินงานวิชาการตามขอบข่ายงานของหน่วยงานใน ความรับผิดชอบของตน ตามกรอบนโยบายและแผนกระทรวง และความจำเป็นของเขตพื้นที่ สำหรับงานวิชาการที่สถานศึกษาควรวางแผนและดำเนินการนั้นมีดังนี้

1. งานหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. งานการจัดการเรียนการสอน
3. งานสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
4. งานวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน
5. งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์
6. งานวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา
7. งานส่งเสริมและพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน

ชารี มณีศรี (2552 : 13) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ 8 กลุ่มงาน

ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้
2. งานด้านการเรียนการสอน
3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตร
4. สื่อการเรียนการสอน
5. งานวัดและประเมินผล
6. งานห้องสมุด
7. งานนิเทศภายใน
8. งานประชุมทางวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 3-4) ได้ให้ขอบข่ายงานวิชาการ ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการในเรื่องแผนการปฏิบัติงานวิชาการ โครงการสอน เนื้อหา การสอนและการบันทึกการสอน

2. การดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ในด้านเวลาเรียน ตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียนตามที่กระทรวงกำหนด การปรับปรุงการเรียนการสอน และการทดลองปฏิบัติ ที่สามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดผลต่อผู้เรียน

3. การบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการส่งเสริม หลักสูตร การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุดและการนิเทศเพื่อเอื้อต่อการศึกษาของผู้เรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้แนะนำแก้ไข

4. การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการช่วยในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผล การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 39-49) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายด้านการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

9. การนิเทศการศึกษา

10. การแนะแนว

11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วัยรุ่น หน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

17. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

รัตนา อินทะชัย และสายทิพย์ ยะฟู (2559 : 329) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ การศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนควรมีการกำกับติดตามและ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา มีการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาปฐมวัยและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสนับสนุน ช่วยเหลือและ นิเทศติดตามการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จัดครูปฐมวัยที่มีวุฒิตรงสาขาเข้าสอนได้ นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนาเด็กและรายงานผลการประเมินเด็กให้ผู้ปกครองทราบ

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน มีการสร้างและจัดหาสื่อ แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการ จัดประสบการณ์ มีการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนจากการประเมินผลการจัดการเรียน การสอน และการพัฒนานวัตกรรมในการจัดประสบการณ์

4. ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ มีการวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการวัด และประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยครบทุกด้านตามสภาพจริง โดยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย มีการรายงานการวัดผลและประเมินผลแก่ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ครูปฐมวัยควรมีความรู้ความ เข้าใจในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

5. ด้านการนิเทศภายใน เป็นการประเมินผลการพัฒนางานตามสภาพจริง มีการวางแผนและระยะเวลาในการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยวิธีการนิเทศควรดำเนินการด้วย วิธีการที่หลากหลาย

กระทรวงศึกษาธิการ (2560ข : 25) ได้กล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 โดยมีขอบข่าย ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย

2. มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. การจัดเวลาเรียน

4. สาระการเรียนรู้

5. การจัดประสบการณ์

6. การประเมินพัฒนาการ

7. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

8. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

9. การสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาในระดับปฐมวัยกับ
ระดับประถมศึกษาปีที่ 1

10. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

จากขอบข่ายงานวิชาการระดับปฐมวัย มุ่งพัฒนาเด็ก โดยองค์รวม ครอบคลุมพัฒนาการ
ทุกด้านตามหลักปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย มีการนิเทศติดตามการประเมินผลการจัดการศึกษา
ให้เด็กเติบโตเป็นคนที่สมบูรณ์สมดังเป้าหมายของการจัดการศึกษา สามารถสังเคราะห์ตัวแปรได้
ดังตารางที่ 2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 2 การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

ร.ก.	นักวิชาการ แนวคิด	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]	[10]	[11]	[12]	รวม
		1.	ด้านการจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	/									/	
2.	ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร	/	/		/	/	/	/			/	/	/	9
3.	ด้านการพัฒนาและผลิตสื่อ	/	/	/	/		/	/		/		/		8
4.	ด้านการส่งเสริมครูประจำการ	/			/									2
5.	ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้		/	/	/	/		/	/	/	/	/	/	10
6.	ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	11
7.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น			/			/			/				3
8.	ด้านการวางแผนงานวิชาการ			/						/				2
9.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา			/	/		/		/		/			5
10.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้			/										1
11.	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา			/				/			/			3
12.	ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้			/							/			2
13.	ด้านการนิเทศการศึกษา			/			/		/	/	/	/		6
14.	ด้านการแนะแนว			/						/				2
15.	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรการศึกษา									/				1

ตาราง 2 การวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย (ต่อ)

ที่-	นักวิชาการ แนวคิด	[1]	[2]	[3]	[4]	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]	[10]	[11]	[12]	รวม
		16.	ด้านจุดมุ่งหมาย		/						/			/
17.	ด้านมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์												/	1
18.	ด้านการจัดเวลาเรียน												/	1
19.	ด้านสาระการเรียนรู้												/	1
20.	ด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ												/	1
21.	ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน												/	1
22.	ด้านการสร้างรอยเชื่อมต่อระหว่างการศึกษาาระดับปฐมวัยกับระดับประถมศึกษาปีที่ 1												/	1
23.	งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์							/						1
24.	งานส่งเสริมและพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนการสอน							/						1

หมายเหตุ

[1] แฟเบอร์และเชียร์รอน (1970 : 212), [2] คิมบร็อก และนันเนอริ (1998 : 58), [3] กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 19), [4] มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550 : 208-210), [5] กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 5-6), [6] ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551 : 9), [7] สมาน อัสวภูมิ (2551 : 272-273), [8] ชารี มณี ศรี (2552 : 13), [9] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 3-4), [10] กระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 39-49), [11] รัตนา อินทะชัย และสายทิพย์ ยะฟู (2559 : 329), [12] กระทรวงศึกษาธิการ (2560ข : 25)

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์งานวิชาการระดับปฐมวัย จากแนวคิดและทฤษฎี พบว่ามีขอบข่ายงานวิชาการระดับปฐมวัย มีทั้งหมด 24 ด้าน เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปร สรุปได้ว่าตัวแปร 5 ด้าน ที่มีความถี่สูงจำนวน 6-11 ความถี่ คือ 1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร 2. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3. ด้านการพัฒนาและผลผลิต 4. ด้านการนิเทศการศึกษา 5. ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ มาเป็นตัวแปรในการศึกษาโดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร

การจัดการศึกษาทุกระดับ สิ่งที่จะทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางได้คือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะทำให้สามารถจัดการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันได้ กล่าวหาว่า ความสำเร็จของการศึกษาต้องขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นประการสำคัญ และกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ พ.ศ. 2560 เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานเดียวกันและเพื่อเสริมสร้างให้เด็กปฐมวัยได้เติบโต มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเหมาะสมกับวัยเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ ได้มีนักวิชาการหลายท่านเห็นความสำคัญของทักษะด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วย แฟเบอร์และเชียร์รอน (Faber & Shearon. 1970 : 212) , กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 19) , ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551 : 9) , ชารี มณีศรี (2552 : 13) เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการได้กล่าวถึงทักษะด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ไว้ดังนี้

คิมบร็อก และนันเนอร์ (Kimbrough & Nunnery. 1998 : 58) ได้กล่าวว่า งานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ผู้บริหารต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดหาหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อดำเนินการจัดหาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร ตลอดจนคู่มือการใช้หลักสูตรให้เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานของครู

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 5-6) ได้กล่าวว่า การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก หลักสูตรที่เหมาะสมจะพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมาย กับตัวเด็กเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็กพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550 : 208-210) กล่าวว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การที่ผู้บริหารการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตร อบรมครูให้เข้าใจหลักสูตรและวิธีใช้ จัดหาหลักสูตร ตลอดจนเอกสารหลักสูตร คู่มือการ

ใช้หลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและจัดให้พอเพียงสำหรับการใช้ ตลอดจนการจัด ปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรและการสอน การสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ครูได้มีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการ จัดการประสบการณ์ให้ เหมาะสมอยู่เสมอ

สันติ บุญภิรมณ์ (2552 : 53) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง ความพยายามของ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูอาจารย์ได้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หลักสูตรการเรียน การสอนให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคม ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้เกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น

รัตนา อินทะชัย และสายทิพย์ ะฟู (2559 : 329) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรและ การนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนควรมีการกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ปฐมวัยเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา มีการทำกิจกรรมสถานศึกษาปฐมวัยและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการสนับสนุน ช่วยเหลือและนิเทศ ติดตามการบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย อย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม สามารถตอบสนองต่อบริบทของสถานศึกษา พัฒนาเด็กทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะ ได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก โดยมีการกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร สถานศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะ การบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา

คิมบร็อก และนัมนอรี่ (Kimbrough & Numery. 1998 : 58) ได้กล่าวว่า งานการเรียน การสอน (การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน) ได้แก่ การจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอน ตลอดจนปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร จัดให้มีการอบรมสาธิต การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์กับเพื่อน ครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับวิธีการสอนแบบใหม่

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 5-6) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ครูต้องเปลี่ยน

บทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้จัดสภาพแวดล้อม ผู้จัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมที่ครูและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยครูจะเป็นผู้สนับสนุน และเรียนรู้ร่วมกับเด็กส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง สร้างสภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและเรียนรู้ของเด็ก ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ครูต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2550 : 208-210) ได้กล่าวว่า งานการจัดประสบการณ์ เป็นการดำเนินการเพื่อให้การจัดประสบการณ์ในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดีและสามารถปฏิบัติได้ ซึ่งได้แก่ การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน การกำหนดชั้นเรียน การจัดครูเข้าชั้น การปรับปรุงพัฒนากระบวนการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนจัดให้มีการอบรมสาธิต การแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดและประสบการณ์กับเพื่อนครูหรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับเทคนิคการจัดประสบการณ์แบบใหม่ ๆ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 3-4) กล่าวว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน เวลาเรียน ตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียนตามที่กระทรวงกำหนด การปรับปรุงการเรียนการสอนและการทดลองปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดผลต่อผู้เรียน

รัตนา อินทะชัย และสายทิพย์ ยะฟู (2559 : 329) กล่าวว่า ด้านการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ จัดครูปฐมวัยที่มีวุฒิตงสาขาเข้าสอนได้ นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงพัฒนาเด็ก และรายงานผลการประเมินเด็กให้ผู้ปกครองทราบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2560ก : 61) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่นด้วยการลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลายเกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดประสบการณ์จะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ และควรมีความยืดหยุ่นให้มีสาระที่ควรเรียนรู้ที่เด็กสนใจและสาระที่ควรเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด การกำหนดกิจกรรมให้เด็กในแต่ละวันจะไม่จัดเป็นรายวิชา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

หลักการจัดประสบการณ์ แนวทางการจัดประสบการณ์และการจัดกิจกรรมประจำวัน
ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์

1.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เพื่อพัฒนาเด็ก
โดยองค์รวม อย่างสมดุลและต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่าง
บุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และ
พัฒนาการของเด็ก

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่ง
ของการจัดประสบการณ์ พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาพัฒนาเด็กอย่างต่อเนื่อง

1.5 ให้พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางการจัดประสบการณ์

2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการทำงานของสมอง
ที่เหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของเด็ก เด็กได้ลงมือกระทำ
เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหา
ด้วยตนเอง

2.3 จัดประสบการณ์แบบบูรณาการ โดยบูรณาการทั้งกิจกรรม ทักษะและสาระ
การเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้คิดริเริ่ม วางแผน ตัดสินใจลงมือกระทำและ
นำเสนอความคิด โดยผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้
ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้
สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบ
ร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
และอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก สอดคล้องกับบริบท สังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและการมีวินัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

2.9 จัดทำสารนิเทศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

2.10 จัดประสบการณ์โดยให้พ่อแม่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อ แหล่งเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์ทราบว่า แต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร ทั้งนี้การจัดกิจกรรมประจำวันสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดกิจกรรมประจำวันและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

3.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก ในแต่ละวัน แต่ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3-4 ปี มีความสนใจประมาณ 8-12 นาที

วัย 4-5 ปี มีความสนใจประมาณ 12-15 นาที

วัย 5-6 ปี มีความสนใจประมาณ 15-20 นาที

3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่อง นานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักเลือกตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-20 นาที

3.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนหรือผู้จัดประสบการณ์เป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและ

ไม่ใช่กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้ กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน สามารถจัดได้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมในการนำไปใช้ของแต่ละหน่วยงานและสภาพชุมชน ที่สำคัญผู้สอนต้องคำนึงถึงการจัดกิจกรรม ให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้าน ดังต่อไปนี้

3.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เป็นการพัฒนาความแข็งแรง การทรงตัว การยืดหยุ่น ความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่างๆ และจังหวะการเคลื่อนไหวในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม ปีนป่ายเล่นอิสระ เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

3.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เป็นการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาได้อย่างคล่องแคล่ว โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมการศึกษา ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน และใช้วัสดุ อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว

3.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นการปลูกฝังให้เด็ก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัย รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

3.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เป็นการพัฒนาให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งระมัดระวังอันตรายจากคนแปลกหน้า ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

3.2.5 การพัฒนาการคิด เป็นการพัฒนาให้เด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา คิดรวบยอดและคิดเชิงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ โดยจัดกิจกรรมให้เด็กได้สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ สืบเสาะหาความรู้ สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ศึกษาสถานศึกษา ฝึกแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกออกแบบและสร้างชิ้นงานและทำกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

3.2.6 การพัฒนาภาษา เป็นการพัฒนาให้เด็กใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ โดยสามารถตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยใคร่รู้ จัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กได้กล้าแสดงออก ในการฟัง พูด อ่าน เขียน มีนิสัยรักการอ่านและบุคคลแวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

3.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นการส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ โดยจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ ดนตรี การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ เล่นบทบาทสมมติ เล่นน้ำเล่นทราย เล่นบล็อกและเล่นก่อสร้าง

สรุปได้ว่า ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา โดยครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติโดยตรง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

3. ด้านการพัฒนาและผลิตสื่อ

ในการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กสนใจในสิ่งที่ครูผู้สอนได้นำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน สื่อจึงเป็นตัวสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในเด็กปฐมวัย

คิมบร็อก และนันเนอรี (Kimbrough & Nunnery, 1998 : 58) ได้กล่าวว่า งานการจัดสื่อสนับสนุนโปรแกรมการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดหาสื่อการเรียนการสอน งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานด้านการวางแผน กำหนดวิธีการดำเนินงานตลอดจนการส่งเสริมการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต (2550 : 208-210) กล่าวว่า งานสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเกี่ยวกับการจัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงกับกิจกรรม รวมทั้งจัดหาวัสดุต่าง ๆ สำหรับครูได้นำไปใช้ในการผลิตสื่ออย่างเพียงพอ การจัดสื่อการเรียนการสอนอย่างมีระบบ เช่น จัดบริการสื่อการสอน โดยมีห้องสื่อหรือผู้รับผิดชอบ จัดให้มีทะเบียนสื่อ ทั้งนี้ โคนเน้นให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวก ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2552 : 32) กำหนดการจัดการเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้เนื่องจากเป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะ กระบวนการ

และคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนรู้ เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

รัตนา อินทะชัย และสายทิพย์ ยะพู่ (2559 : 329) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนมีการสร้างและจัดหาสื่อ แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดประสบการณ์ มีการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนจากการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนานวัตกรรมในการจัดประสบการณ์

กระทรวงศึกษา (2560ก : 109) กล่าวว่า สื่อ เป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การเรียนรู้ของเด็กอายุ 3-6 ปี จำเป็นต้องผ่านการลงมือปฏิบัติจริง หรือเกิดจากการค้นพบด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์ตรง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือมองเห็น จับต้อง ได้ไปสู่อะไรที่เป็นนามธรรมเมื่อเข้าสู่อายุที่สูงขึ้น การเรียนรู้ของเด็กวัยนี้จึงขึ้นอยู่กับของที่พบเห็น ของเล่นที่เลียนแบบของจริง นิทาน และเพลง ดังนี้

1. ของเล่น

ของเล่น เป็นสิ่งที่ประกอบการเล่นของเด็ก ของเล่นช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดความมั่นใจในการเล่นของเล่น อาจจัดทำขึ้นเองจากวัสดุ สิ่งของ เศษวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันหรือเป็นการเลือกซื้อของเล่นที่มีขายในท้องตลาด ซึ่งการจัดหาของเล่นให้เด็กต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและเหมาะสมกับวัย

1.1 ลักษณะของเล่น ของเล่นที่เกี่ยวข้องกับการเล่นของเด็ก แบ่งเป็น ของจริง ของที่เลียนแบบของจริง ของสร้างสรรค์ ของเล่นเพื่อการศึกษา ของเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

1.2 ประเภทของเล่น ของเล่นเด็กมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์ของการเล่น แบ่งเป็น ของเล่นฝึกประสาทสัมผัส ของเล่นฝึกการเคลื่อนไหว ของเล่น ฝึกความสัมพันธ์มือกับตา ของเล่นฝึกภาษา ของเล่นฝึกการสังเกต ของเล่นฝึกการคิด ของเล่นฝึก ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

1.3 การเลือกของเล่น หลักเกณฑ์ที่ควรคำนึง มีดังนี้ ความปลอดภัยในการเล่น ประโยชน์ในการเล่น ประสิทธิภาพในการเล่น ความประหยัดทรัพยากร

2. นิทาน

นิทาน เป็นสื่อ เครื่องมือ และวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาเด็ก การอ่าน หนังสือให้เด็กฟัง จะช่วยสร้างความคุ้นเคยระหว่างเด็กกับหนังสือ ถือเป็น การบ่มเพาะนิสัย รักการอ่านหนังสือในเด็กได้อย่างแยบยล

สรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาและผลิตสื่อ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยมี การเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้กับครูผู้สอนในด้านการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดหาจัดซื้อการผลิตสื่อที่ดีซึ่งเหมาะกับหน่วยการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา การกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผล การใช้สื่อเพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ ส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ก่อประโยชน์ต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงสื่อที่มีคุณภาพและ วิธีการดูแลรักษาสื่อให้พร้อมที่จะใช้ ประโยชน์ได้ตลอดเวลา

4. ด้านการนิเทศการศึกษา

โกลธัมเมอร์ และคณะ (Goldhammer and other. 1980 : 13) ได้กล่าวว่า การนิเทศ เป็นลักษณะงานที่มอบหมายให้ครูหรือผู้นิเทศที่กระตุ้นให้ครูหรือครูแนะแนวในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาในการที่จะนำวิธีการสอน สื่อการเรียนการสอนมาใช้โดยเน้นถึงทักษะ ในการติดต่อสื่อสารปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามที่จะช่วยเหลือครูแก้ปัญหา ช่วยเหลือครูในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างครูและนักเรียน

กลิคแมน (Glickman. 1981 : 6) ได้กล่าวว่า การนิเทศเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับงานและ หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักการจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550 : 208-210) ได้กล่าวว่า งานนิเทศการศึกษา ครอบคลุมถึงการช่วยเหลือแนะนำทางวิชาการเพื่อให้การ ดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา

เป็นไปอย่างสอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้วิธีการนิเทศได้หลายวิธี แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 52-53) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การสร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจในกระบวนการนิเทศภายในว่า เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่าได้ปฏิบัติถูกต้องก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง การจัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

รัตนา อินทะชัย และสายทิพย์ ยะฟู (2559 : 329) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการประเมินผลการพัฒนางานตามสภาพจริง มีการวางแผนและระยะเวลาในการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยวิธีการนิเทศควรดำเนินการด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

อัญชลี ธรรมะวิทีกุล (2552 : 2) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษามีดังนี้

1. การปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากนโยบายของรัฐบาล จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิรูปการศึกษาให้ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะการทำงานของครูในสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาและเทคโนโลยีด้านดิจิทัลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษา จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การนิเทศการศึกษายจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคือโรงเรียนหรือสถานศึกษา
3. การเจริญก้าวหน้าของศาสตร์วิชาความรู้ ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการจัดการกระบวนการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ
4. การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าสามารถพัฒนางานได้ การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การจกกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาขึ้น จำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการ โดยเฉพาะจึงจะทำให้แก้ไขปัญหาได้สำเร็จลุล่วง
5. การจัดการศึกษาของประเทศเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

6. การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการทำงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอในขณะที่ทำงานในสถานการณ์จริง

7. ครูยังต้องได้รับการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการจัดกิจกรรม

8. การพัฒนาครูให้ทันสมัย การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ ทันสมัยอยู่เสมอเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมที่มีอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ผู้มีหน้าที่นิเทศ จึงควรจะต้องจัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครู ให้มีความสามารถในการปรับปรุงพัฒนาเทคนิคการสอน การทำงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามที่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานคาดหวังไว้ อันจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูก้าวทันโลกที่กำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

กระบวนการนิเทศการศึกษา

กิตติศักดิ์ อังคะนาวิณ (2561 : 196) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคน หมายถึง การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนางาน หมายถึง การนิเทศการศึกษา มีเป้าหมายสูงสุด อยู่ที่ผู้เรียน ซึ่งเป็นผลผลิตจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะ “พัฒนางาน” คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ หมายถึง การนิเทศการศึกษา เป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ใช่เป็นการทำงานภายใต้การถูกบังคับและคอยตรวจตราหรือคอยจับผิด

การนิเทศการศึกษาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง การจัดกิจกรรมการนิเทศที่มุ่งให้กำลังใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนิเทศ เนื่องจากขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจทำงาน หากนิเทศไม่ได้สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานแล้ว การนิเทศการศึกษาย่อมสำเร็จได้ยาก

หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา

กิตติศักดิ์ อังคะนาวิน. (2561 : 197) ได้กล่าวถึง หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษามีดังนี้

หลักการนิเทศนี้มีผู้กำหนดไว้หลายคนแตกต่างกัน โดยจะยกตัวอย่างหลักการของต่างประเทศและหลักการในประเทศให้เป็นแนวทางในการ พิจารณา ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาต้องเป็นประชาธิปไตย
2. การนิเทศการศึกษาจะต้องเป็นการส่งเสริม และการสร้างสรรค์
3. การนิเทศการศึกษาควรจะต้องอาศัยความร่วมมือของวิทยากรหลายคนมากกว่าที่จะแบ่งผู้นิเทศออกเป็นรายบุคคลการนิเทศการศึกษา ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาวิชาชีพมากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์ส่วนบุคคล
4. การนิเทศการศึกษา จะต้องคำนึงถึงความถนัดของแต่ละบุคคล
5. จุดมุ่งหมายสูงสุดของการนิเทศการศึกษา คือหาทางช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสามารถตามความมุ่งหมายของการศึกษา
6. การนิเทศการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องอยู่กับการส่งเสริมความรู้ที่มอบให้แก่ครูและการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คณะ
7. การนิเทศการศึกษาควรเริ่มต้นจากสภาพการณ์ปัจจุบันที่กำลังประสบอยู่
8. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้าและความพยายามของครูให้สูงขึ้น
9. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการส่งเสริมและปรับปรุงสมรรถวิสัย ทักษะคติ และข้อคิดเห็นของครูให้ถูกต้อง
10. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผล

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนการปรับปรุงและแก้ไขปัญหา ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครู ตลอดจนการกระตุ้นให้ครูมีการศึกษาค้นคว้าเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และนำความรู้ไปพัฒนาปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และยังส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง โดยให้ครูเข้าร่วมเป็นศึกษานิเทศก์และมีส่วนร่วม ในการใช้กลยุทธ์มิตรร่วมกับเพื่อนครูในการพัฒนาตนเอง

5. ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ

คิม บร็อก และ นัน เนอรี (Kimbrough & Nunnery. 1998 : 58) ได้กล่าวว่า งานประเมินผล ครอบคลุมถึงการจัดให้มีการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการตรวจสอบการกระทำสมุดประจำชั้น และสมุดประจำตัวนักเรียนของครูทุกคนให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันเสมอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2550 : 208-210) ได้กล่าวว่า งานวัดผลและประเมิน ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและคอยดูแลควบคุมการดำเนินการวัดผล และประเมินผลเป็นระยะ ๆ รวมทั้งการตรวจสอบการจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวเด็กให้ถูกต้องเรียบร้อยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้ความรู้ความสามารถในงานวิชาการของโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553 : 3-4) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการช่วยในการตรวจสอบและวิเคราะห์ผล การเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

รัตนา อินทะชัย และสายทิตย์ ยะฟู (2559 : 329) กล่าวว่า การวัดและการประเมินพัฒนาการ เป็นการวางแผนและกำหนดระยะเวลาในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยครบทุกด้านตามสภาพจริง โดยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย มีการรายงานการวัดผลและประเมินผลให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ ครูปฐมวัยควรมีความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2560ก : 114) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก ถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เป็นความรับผิดชอบของผู้สอนที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมวิธีการประเมินที่เหมาะสม ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนาหรือสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กและสรุปผลการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าเด็กบรรลุตามมาตรฐาน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์หรือไม่

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการเด็กต้องนำมาจัดทำ

สารนิเทศน์หรือจัดทำข้อมูลหลักฐานหรือเอกสารอย่างเป็นระบบ ด้วยการรวบรวมผลงานสำหรับเด็กเป็นรายบุคคลที่สามารถบอกเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ทั้งนี้ให้นำข้อมูลผลการประเมินพัฒนาการเด็กมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรมและส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนา ตามจุดหมายของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้

1. วางแผนการประเมินพัฒนาการอย่างเป็นระบบ
2. ประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน
3. ประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
4. ประเมินพัฒนาการตามสภาพจริงจากกิจกรรมประจำวัน ด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ควรใช้แบบทดสอบ

5. สรุปผลการประเมิน จัดทำข้อมูลและนำผลการประเมินไปใช้พัฒนาเด็ก สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3-6 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึก พฤติกรรม การสนทนากับเด็ก การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

สรุปได้ว่า ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ หมายถึง การประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กตามสภาพจริง โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การสะสมผลงาน เพื่อนำผลการประเมินมาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้บรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีการกำกับติดตามและส่งเสริมให้มีการรายงานผลการวัดและประเมินพัฒนาการให้ผู้เกี่ยวข้องทราบทุกภาคเรียน จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และสรุป ได้ดังนี้

การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อการจัดการเรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งถือเป็นหัวใจสูงสุดของสถานศึกษาโดยมีขอบเขตงาน 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและผลิตสื่อ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ

1. ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมสามารถตอบสนองต่อบริบทของสถานศึกษา พัฒนาเด็กทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะ

ได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก โดยมีการกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่น การลงมือกระทำจากประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ไม่จัดเป็นรายวิชา โดยครูมีหน้าที่ในการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติโดยตรง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

3. ด้านการพัฒนาและผลิตสื่อ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้กับครูผู้สอนในด้านการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดหาจัดซื้อการผลิตสื่อที่ดีซึ่งเหมาะกับหน่วยการเรียนรู้และพัฒนารเด็กทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา การกำกับ ติดตาม ดูแล ประเมินผล การใช้สื่อเพื่อปรับปรุงการผลิตสื่อ ส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพก่อนประโยชน์ต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ถึงสื่อที่มีคุณภาพและวิธีการดูแลรักษาสื่อให้พร้อมที่จะใช้ ประโยชน์ได้ตลอดเวลา

4. ด้านการนิเทศการศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการปรับปรุงและแก้ไขปัญหา ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครู ตลอดจนการกระตุ้นให้ครูมีการศึกษาค้นคว้าเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และนำความรู้ไปพัฒนาปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และยังส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง โดยให้ครูเข้าร่วมเป็นศึกษานิเทศก์และมีส่วนร่วม ในการใช้กลยุธมิตรร่วมกับเพื่อนครูในการพัฒนาตนเอง

5. ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ หมายถึง การประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กตามสภาพจริง โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การสะสมผลงาน เพื่อนำผลการประเมินมาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้บรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีการกำกับ ติดตามและส่งเสริมให้มีการรายงานผลการวัดและประเมินพัฒนาการให้ผู้เกี่ยวข้องทราบทุกภาคเรียน

4. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มีภารกิจหลักในด้านการส่งเสริม สนับสนุนและบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพื้นที่รับผิดชอบ 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม อำเภอแก่งหางแมว มีขอบข่ายภารกิจหน้าที่โครงสร้างการบริหารงาน ข้อมูลสารสนเทศ ปริมาณงานในความรับผิดชอบ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ดังนี้

4.1 สถานที่ตั้ง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 1 ถนนตากสิน ตำบล ตลาด อำเภอ เมืองจันทบุรี จังหวัด จันทบุรี รหัสไปรษณีย์ 22000 โทรศัพท์ 039-312008 ต่อ 21

4.2 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีอำนาจหน้าที่ตามข้อ 3 แห่งประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายมาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่าย งบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและ พัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

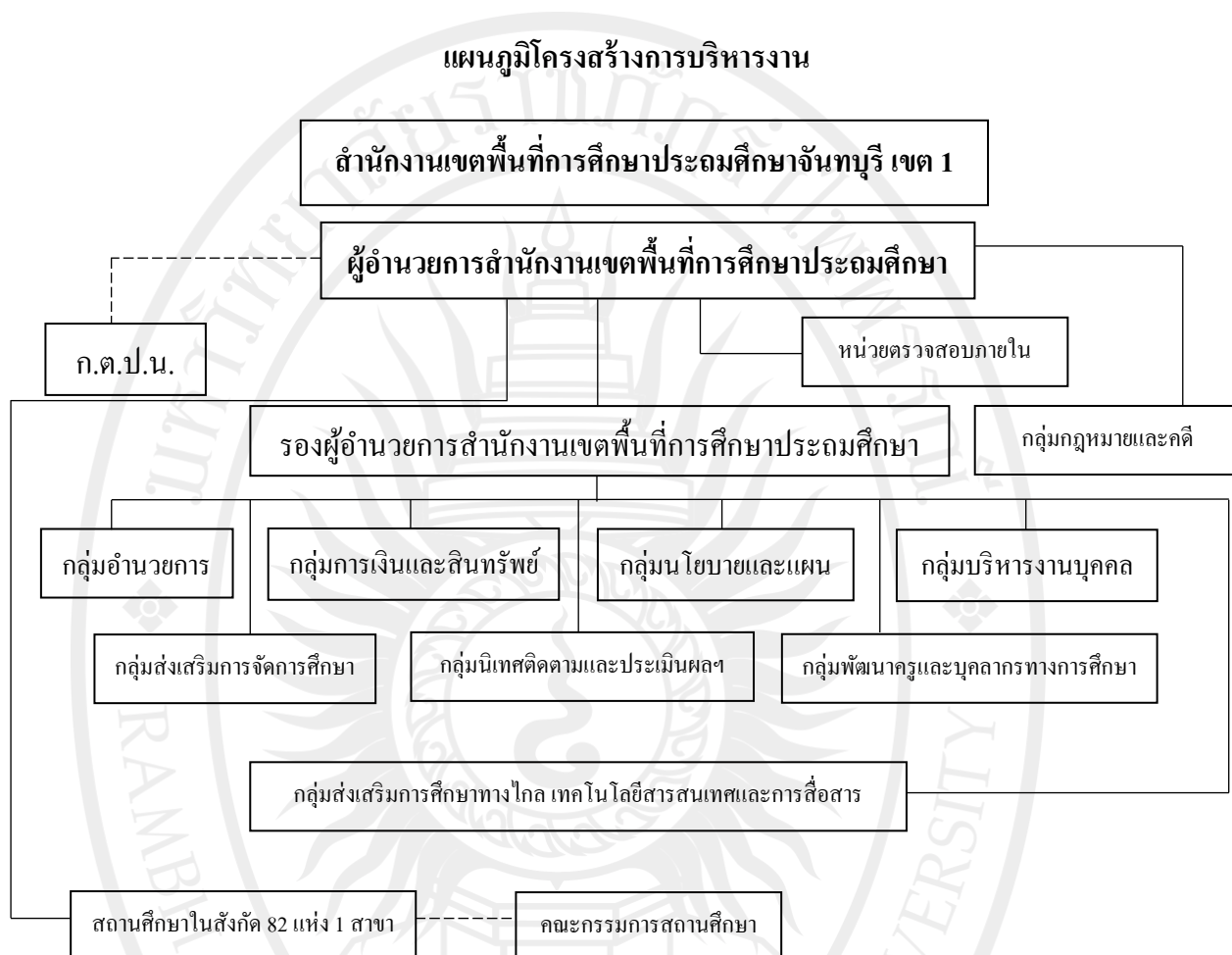
12. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.3 โครงสร้างการบริหารงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นผู้บริหารและแบ่งงานออกเป็น 9 กลุ่ม 1 หน่วย ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 และเพิ่มเติม (ลงในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนพิเศษ 109 วันที่ 14 กันยายน 2553) ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

หมายเหตุ

ก.ต.ป.น. หมายถึง คณะกรรมการตรวจติดตามประเมินผลและนิเทศการศึกษาประจำเขต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4.4 วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ค่านิยม อัตลักษณ์ กลยุทธ์

วิสัยทัศน์ (Vision)

“สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน”

พันธกิจ (Mission)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงเสมอภาคและมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการเรียนรู้
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์
3. พัฒนาประสิทธิภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบ ต่อคุณภาพการศึกษาและบูรณาการการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์ (Goal)

1. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับ โอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงเสมอภาคและมีคุณภาพ
2. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัยและมีคุณภาพ
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษามี สมรรถนะตรงตามสายงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพและเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศาสตร์พระราชามาตามมาตรฐานสากล
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เน้นการทำงานแบบบูรณาการมีเครือข่ายการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ค่านิยม (Values)

“โปร่งใส แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุ่งสู่คุณภาพ ขยายฐานความรู้ คู่ความเป็นเลิศ”

อัตลักษณ์ (Identity)

“มีจิตบริการ ปฏิบัติงานมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์”

ยุทธศาสตร์ (Strategy)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้ปฏิบัติงานในระดับปฐมวัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้มีสารสนเทศเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่องานวิชาการระดับปฐมวัย มีดังนี้

5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

คินเคิร์ค (Kindred. 1972 : 123) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่มีทักษะทางการบริหารทั้งสามด้าน คือ ทักษะด้านกรอบความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านเทคนิค จะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความคิด ขาดเป้าหมายที่แน่นอน และขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้นำที่ดี ขาดแผนที่ดี และเกิดบรรยากาศของความขัดแย้ง

เวน (Wayne. 1980 : 123-125) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้บทบาททางการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาบทบาททางนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ ในเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานนิเทศและวิธีการนิเทศภายใน โดยใช้ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐเวอร์จิเนีย จำนวน 278 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ในด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีความสำคัญสูง ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร และการสอน การแนะแนว การบริหารและงานวิชาการ และงานนิเทศภายในเกี่ยวกับงานนิเทศภายในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบมาก คือ ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ ครูผู้สอนทำหน้าที่น้อยมากเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ทำงาน งานที่ครูใหญ่ใช้เวลาน้อยที่สุด คือ งานเกี่ยวกับวัสดุ ส่วนงานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุด คือ งานนิเทศภายใน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอน และงานการแนะแนว เทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ วิธีเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีที่ได้ผลน้อย คือ วิธีใช้เอกสาร

อเดเกไมล์ (Adegbemile. 2011 : 17-18) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารที่จำเป็นสำหรับการบริหารโรงเรียนในประเทศไนจีเรียให้มีประสิทธิภาพ โดยในการศึกษาค้นคว้าเป็นการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนการสอน ทักษะด้านการจัดการบุคลากร และทักษะด้านการจัดการงบประมาณ ผลการศึกษพบว่าทักษะทั้ง 3 ด้าน มีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารในการใช้พัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยในทักษะด้านการเรียนการสอนนั้น ประกอบด้วย การทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหารในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน เพื่อจะได้มีจุดประสงค์ในการทำงานร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ในการสร้างแผนการสอน มีกิจกรรมสำหรับการเรียนการสอน มีการประเมินแผนการเรียนการสอน และประเมินครู เพื่อนำไปพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ สำหรับทักษะการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ลักษณะความเป็นผู้นำที่กระตุ้นความสนใจของบุคลากร มีความสนใจในการให้ความช่วยเหลือและสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร

เชสเตอร์ (Chester, 1996 : 286-288) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมทำให้การบริหารวิชาการของผู้บริหารมีสมรรถภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนอย่างหลากหลาย อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอนในที่ประชุม จัดปฐมนิเทศเพื่อช่วยเหลือครู หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบดีเพื่อก่อโดยไม่ให้เสียกำลังใจ

ทิลลอสัน (Tillotson, 1996 : 48) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ทักษะทางเทคนิคทักษะทางมนุษย์ และทักษะทางความคิดรวบยอดของนักศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาระดับสูงของ Texas Association of College and University Student Personnel Administrators (TACUSPA) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ได้แก่ ทักษะทางมนุษย์ รองลงมา คือ ทักษะทางความคิดรวบยอด และทักษะทางเทคนิค

มาเรียน (Marion, 1991 : 6-10) ได้วิจัยเรื่อง การกำหนดการบริหารและการบริหาร โรงเรียน รัฐบาลระดับปฐมวัยในรัฐแคนซัส ผลการวิจัยสรุปได้ว่า โรงเรียนปฐมวัยศึกษาในรัฐแคนซัส จำนวน 303 โรงเรียน มีการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา โดยดำเนินการตามนโยบายของ รัฐในด้านการทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก ขนาดโรงเรียนกับจำนวนนักเรียน ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู ความรู้ของผู้ดูแลเด็ก การให้บริการด้านการศึกษาแก่ชุมชน และมีการนำผลจากการประเมินและ การปฏิบัติงานไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัย

5.2 งานวิจัยในประเทศ

ระเบียบ เชี่ยวชาญ (2550 : 4, 82-86, 99-118) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย 2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน 3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 13 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูล

และสถิติที่ใช้ ได้แก่ 1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าร้อยละ 2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยการหาค่าเฉลี่ย และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3. เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามประสบการณ์สอน โดยใช้การทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD (Fisher's Least Significant Difference) ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัย โดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 2. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอน 5 ปี ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี 3. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดกลาง

จันทร์เพ็ญ ธนะฤกษ์ (2555 : 3, 63-68, 148-151) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำแนกตามเพศ และ

ประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพื้นฐาน (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 อยู่ในระดับมากส่วนรายด้าน พบว่า ผู้บริหารมีทักษะทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ทักษะทางความคิดรวบยอด ทักษะทางมนุษย์ และทักษะทางความคิด 2. ผลการเปรียบเทียบทักษะ ของผู้บริหารสถานศึกษา มีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลการเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา มีอาชีพตามความคิดเห็นของครูผู้สอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะทางความคิดรวบยอด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะทางเทคนิค และทักษะทางมนุษย์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญขวรีย์ เสวตวงศ์สกุล (2557 : 187-195) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ในการอบรมเชิงบริหาร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ประกอบด้วย ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ในการอบรมเชิงบริหาร 2. แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) การใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมมีทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีทักษะการบริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะด้านการศึกษาและ

การสอน รองลงมาตามลำดับคือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านเทคนิค และทักษะด้านความรู้ความภาค

กาวิ เจริญจิตต์ (2557 : 5, 47-78, 115-119) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารวิชาการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง ปีการศึกษา 2556 จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบริหารวิชาการของสถานศึกษา จำนวน 68 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอดและทักษะด้านเทคนิควิธีตามลำดับ 2) การบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง โดยภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก คือ การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาระยอง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิวัฒน์ บุญยง (2557 : 9, 77-78, 85-170) ได้ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม 2) วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐมและ 3) ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 26 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 10 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน, รองผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และหัวหน้างานหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน รวม 260 คน เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทางทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของกริฟฟิน(Griffin) และวัฒนธรรมองค์กรตามแนวคิดของโรบบินส์และโคลเตอร์ (Robbins and Coulter) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ ทักษะการบริหารเวลา ทักษะการวินิจฉัย ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะความคิดรวบยอด ทักษะการติดต่อสื่อสาร ทักษะด้านเทคนิคและทักษะการตัดสินใจ 2) วัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ วัฒนธรรมนวัตกรรม วัฒนธรรมองค์กรที่ตอบสนองต่อนักเรียน และวัฒนธรรมองค์กรด้านจิตวิญญาณ 3) ทักษะการบริหารของผู้บริหารของผู้บริหารด้านการตัดสินใจ ด้านการวินิจฉัย ด้านการติดต่อสื่อสารและด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐม

ธนกร นิโรธร (2559 : 4, 114-148, 146-153) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 2. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยสู่ประชาคมอาเซียนในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย 2. แนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยสู่ประชาคมอาเซียนของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ควรมีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการเกี่ยวกับอาเซียนควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ควรกำหนดปฏิทินการนิเทศติดตามการทำงาน และควรกำกับติดตามการทำงานจากผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ควรมีการประชุมวางแผนการดำเนินงาน ควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ควรมีการจัด

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ และด้านการวัดและประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย ควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ควรมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ควรมีการประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับปฐมวัย และควรมีการนิเทศ ติดตามการทำงานจากผู้บริหารสถานศึกษา

ณัฐพัชร์ ภูจอม (2560 : 6, 123-128, 148-152) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารกับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 2) ศึกษาการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารกับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 112 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นด้านทักษะการบริหารความขัดแย้งเท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นด้านการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษาเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมา คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะทางการศึกษาและการสอน และทักษะที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ 1) ทักษะด้านเทคนิควิธี 2) การสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 อยู่ในระดับสูง ($r = 0.775$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มณีนรัตน์ พรรณพุ่มพฤษ และจิตติมา วรรณศรี (2562 : 172-182) ได้ศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามตำแหน่งและระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 145 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และครูผู้สอน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 145 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 290 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ

เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test independent) ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาทักษะตนเองอยู่ตลอดเวลา ให้เป็นผู้บริหารที่มีศักยภาพ คุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความใฝ่รู้อยู่เสมอ มีความสามารถ ความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานได้เป็นอย่างดี ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในการประสานความร่วมมือทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ให้เข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารสถานศึกษาเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามนโยบายที่ตั้งไว้ การบริหารสถานศึกษาหากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการบริหารอย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษานั้นตามไปด้วย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี